RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 11.

Lördagen den 21 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *K. H. Berlin*, numera till helsan återställd, under gårdagen anländt till hufvudstaden och denna dag intagit sin plats bland Kammarens ledamöter.

§ 3.

Herr Statsrådet m. m. *J. H. Lovén* aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o med förslag till förändrad lydelse af 87 § 1 mom. Regeringsformen och 42 § 1 mom. Riksdagsordningen;

2:o med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet;

3:o angående ny lönestat för arméförvaltningen;

4:o angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

5:o angående beviljande af låneunderstöd för reglering af afbrända delar utaf Hudiksvalls stad;

6:o angående afsöndring af jord för folkskolans behof från regementschefsbostället Bredevik i Jönköpings län;

7:o angående försäljande af kronans andel i den till häradsskrifvarebostället Alby N:o 1 och frälsehemmanet Alby N:o 2 gemensamt hörande qvarnlägenhet;

8:o angående eftergift af kronans rätt till danaarf efter Maria Mattsson och arkitekten Folke Birger Oppman;

9:o i fråga om befrielse för folkskolelärarinna från skyldighet att vara delegare i folkskollärarnes enke- och pupillkassa m. m.

10:o angående pension å allmänna indragningsstaten åt enkan efter chefen i Östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, öfverstelöjtnanten Carl Axel Grafström, Cecilia Grafström, född Holmström; samt

11:o angående pension å allmänna indragningsstaten för fältläkaren C. J. Wettergrens enka, Henrika Amanda Örn.

Herr Talmannen mottog dessa nådiga propositioner med förklarande att Kammaren skulle egna desamma grundlagsenlig behandling.

Omförmälda propositioner blefvo derefter bordlagda.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:
Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 14 och 15;
Banko-Utskottets Memorial N:is 2 och 3 samt
Lag-Utskottets Utlåtande N:o 7.

§ 5.

Vid föredragning dernäst af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 3, angående beräkningen af statsverkets inkomster, biföllos Utskottets i 1:sta och 2:dra punkterna gjorda hemställanden; hvarefter Utskottets slutliga yttrande angående de extra ordinarie inkomsterna, äfvensom den vid Utlåtandet fogade tabell, lades till handlingarne.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 6, i anledning af väckt förslag om ändring i Kongl. Förordningen den 20 Juli 1861 angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande.

§ 7.

Angående tullförening mellan Sverige och Norge.

Till afgörande förekom Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, i anledning af väckt förslag angående underdånig framställning hos Kongl. Maj:t om utarbetande och framläggande för nästa Riksdag af förslag till tullförening mellan Sverige och Norge.

I motion (N:o 2) hade ledamoten af Andra Kammaren Grefve *C. M. Björnstjerna* föreslagit:

"att Riksdagen underdånigst anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till tullförening mellan Sverige och Norge, byggd på hufvudsakligen följande grunder:

1:o) gemensam tulltaxa för de båda länderna;

2:o) tulluppbörden verkställes af hvartdera landet för sig;

3:o) alla landtullar de båda länderna emellan upphöra;

4:o) produkter och varor, kommande från eller tullbehanlade i det ena landet, äro i det andra tullfria;

5:o) fri kustfart för de båda ländernas fartyg;

6:o) bestämd tid, efter hvilken tullföreningen kan af det ena eller andra landet uppsägas."

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

Utskottet hade hemstält:

att Grefve Björnstjernas ifrågavarande motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter uppläsning af denna hemställan lemnades ordet, på begäran, till

Herr Grefve Björnstjerna: Det är med ett visst vemod jag i dag begär ordet med anledning af den utgång frågan redan fått i Första Kammaren. Jag vågar dock tro att saken är af så stor vigt, att det må ursäktas mig om jag för en kort stund upptager Kammarens tid.

Jag behöfver icke säga, att jag är en varm vän af föreningen mellan Sverige och Norge — hvem af oss är icke det? Jag behöfver icke heller påpeka att, för att denna förening skall kunna blifva hvad den bör blifva, det visserligen är nödvändigt att hvartdera folket fritt och utan påtryckning får utveckla sig inom sig sjelf, men att lika angeläget är att alla hinder, som förefinnas för en närmare anslutning folken emellan, noga undanrödjas. Vid sådant förhållande och sedan nu mer än 65 år förflutit från det föreningen ingicks, har jag trott att det icke vore för tidigt att nu försöka nedbryta de hinder för den fria samfärdseln rikena emellan, som orsakas af deras olika tullagstiftning; jag hade tänkt mig, att då dessa 65 år utplånat så många falska föreställningar, så mycken misstro folken emellan och på ett så tillfredsställande sätt närmat deras hjertan till hvarandra, det äfven vore skäl att tulltrakasserier och konfiskationer en gång upphörde. Jag hade äfven tänkt mig, att, då för snart 40 år sedan några och trettio tyska stater, hvar och en ytterst angelägen om bevarandet af sin sjelfständighet, kunde finna med sin fördel förenligt att sammansluta sig till en tullförening, så borde äfven en sådan förening nu kunna komma till stånd mellan de båda skandinaviska länderna, som, belägna på en från det öfriga Europa afskild halfö, äro i seder, tänkesätt och behof hvarandra så närstående.

Jag hade föreställt mig detta. Men Bevillnings-Utskottet och Första Kammaren har visat, att jag hade orätt derutinnan. Bevillnings-Utskotte har till och med ansett att min motion, »långt ifrån att främja och stärka de politiska föreningsbanden, snarare kunde befaras innebära frö till söndring och upplösning". Detta låter förundransvärdt; men så står det verkligen i betänkandet. Då jag emellertid tror att denna åsigt icke är rigtig, tillåter jag mig att med några ord granska det föreliggande Utskottsbetänkandet.

Utskottet söker visa, att genom den så kallade mellanrikslagen af den 29 Maj 1874 de största hindren för handelsförbindelser de förenade rikena emellan blifvit undanröjda, och detta i synnerhet genom lagens 4:e §, som tillåter tullfri införsel med resande från det

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

ena riket till det andra af mindre partier utaf vissa uppräknade artiklar. Genom denna bestämmelse skulle enligt Utskottets förmenande gränsboarne i hufvudsaklig mån besparas rättegångar och känbara förluster. Är nu så verkligen förhållandet? Jag erkänner villigt mellanrikslagens förtjenster. De flesta inhemska produkter, som öfverföras från det ena riket till det andra, hafva derigenom blifvit befriade från tull. Likvisst äro afsändarne af dessa varor icke derigenom befriade från allt onödigt bråk och besvär. Lagen bestämmer nemligen att varorna skola, för att tullfritt passera, vara åtföljda af tullkammarens i afsändningsorten intyg derom att de blifvit tillverkade eller förädlade inom landet. Således alltid formaliteter och uppehåll. Men huru är då förhållandet med tullpligtiga varor, t. ex. bränvin, maltdrycker, tobak, kaffe, socker och i allmänhet alla utländska manufakturvaror?

Afsändaren af sådana varor skall 1:o till tullkammaren i afsändningsorten inlemna ansökning om förpassning till bestämd ort. Förpassningen, skrifven enligt formulär, skall vara upprättad i två exemplar. 2:o Tullkammaren gör sig underrättad om, att varorna verkligen öfverensstämma med förpassningen. 3:o Afsändaren afgifver en skriftlig förbindelse, att varorna inom 3 månader skola till bestämmelseorten rigtigt framkomma. 4:o Afsändaren skall, om han icke är å afsändningsorten boende, han må för öfrigt vara aldrig så väl känd, antingen ställa borgen för förbindelsens fullgörande samt för de böter, hvartill han i annat fall gör sig skyldig, eller ock nedsätta en motsvarande summa. 5:o Varorna förseglas med tullkammarens sigill, hvarefter förpassningen, försedd med påskrift af tullkammaren om varornas antagliga värde, från tullkammaren utlemnas. 6:o I afseende på tillsyn vid varornas forsling samt tullbehandlingen å ankomststället iakttages hvad i hvartdera riket derom särskildt stadgas. 7:o Skulle varan icke framkomma till bestämmelseorten inom bestämd tid, uttagas vederbörliga tullafgifter och böter hos förpassningstagaren eller hans löftesmän. Dessa böter uppgå för varor af inhemsk tillverkning till samma belopp som tullen för andra till dubbla detta belopp. Jag hemställer, om icke dessa bestämmelser äro svåra hinder för handeln de båda rikena emellan; för min del åtminstone tror jag det.

Hvad nu angår resande skulle jag vilja, att Herrarne någon gång sett den förundran, som målat sig i utländningens ögon, eller hört hans för oss föga smickrande yttranden, då han till exempel vid Charlottenberg nödgas åter låta genomleta sin kappsäck, ehuru han måhända dagen förut, då han sjöledes ankommit till Kristiania, måst underkasta sig samma obehag. Jag skyndar att tillägga, att jag icke vet någon tullbetjening, som på ett humanare sätt fullgör sitt obehagliga uppdrag än den svenska; men obehaget qvarstår dock detta oaktadt.

Dessa de resandes obehag äro dock små i jemförelse med de, hvilka gränsbefolkningen får underkasta sig. Bestämmelserna i 4:de § mellanrikslagen, enligt hvilka det är medgifvet att vid resa öfver gränsen tullfritt medföra vissa mindre partier af eljest tullpligtigt gods, äro visserligen i och för sig sjelfva förträffliga, men kunna dock äfven de ofta gifva anledning till chikaner och obehag. Man eger till exem-

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

pel enligt nämnde paragraf att tullfritt medföra tillsammans 1½ kanna bränvin. Samfärdseln öfver gränsen är liflig. Om nu en tulltjensteman händelsevis skulle uppmäta det bränvin en person i sitt flaskfoder medför och finner att detta bränvin t. ex. med tre tum öfverstiger den tillåtna qvantiteten, hvad blir då följden? Jo, den resande anklagas för tullförsnillning, hans häst och åkdon dömas förbrutna och han sjelf fälles till dryga böter. Detta är en händelse, som icke allenast dagligen *kan* hända, utan som äfven *har* händt. Jag hemställer, huruvida sådana förhållanden äro egnade att framkalla de vänliga känslor mellan de båda folken, som för båda äro så angelägna, eller om ett sådant tillstånd ens kan anses tidsenligt?

Utskottet anser vidare att fullt fri kustfart för de båda ländernas fartyg redan är medgifven. Jag undrar dock om så är förhållanet. Enligt mellanrikslagen få sjöväga varutransporter rikena emellan öfver Idefjorden norr om Svinesund betraktas och behandlas såsom landväga, såvidt det nemligen icke visar sig, att varorna sjövägen ankommit till den ort, hvarifrån öfverföringen till andra rikets strand sedan skett. Jag föreställer mig att detta lilla tillägg kan gifva anledning till åtskilligt trassel och obehag. Sådant, mine Herrar, är nu tillståndet hela riksgränsen utefter, från Svinesund till Östersund; ett tillstånd uppehållet af en dyrbar tullbevakning, som dock till följd af landets natur och stora utsträckning icke kan förhindra att tullförsnillningar ega rum, om sådana försökas.

Utskottet har sjelft medgifvit, att en tullförening vore högst önsklig och till och med yttrat, att en sådan förening vore "den enda fullt tillfredsställande formen för en fullständigare sammanslutning mellan de begge förenade folken uti deras handels- och sjöfartsförhållanden". När så är, förefaller det mig verkligen märkvärdigt, att Utskottet tyckes anse, att detta mål skall bäst kunna uppnås genom att lägga armarne i kors och göra ingenting. Tidpunkten att verka, säger Utskottet, är ännu icke kommen, enär dels en mängd skiljaktigheter i rikenas beskattningsförhållanden ega rum, dels konstitutiva former saknas för tullföreningens bringande till stånd och dels slutligen enär folken hvart för sig äro alltför ömtåliga om sin egen sjelfbeskattningsrätt. Ja, skola vi verkligen göra ingenting tills alla olikheter i beskattningsförhållandena i de begge länderna försvinna, då kommer säkerligen aldrig någon tullförening till stånd. En sådan förening vore dock enligt mitt begrepp det bästa sättet att utjemna de värsta olikheterna i dessa beskattningsförhållanden.

Att det deremot icke behöfves särskilda konstitutiva former för att afsluta en tullförening de båda landen emellan, derpå är Tyskland ett bevis; har detta gått för sig der, tror jag att det äfven kan gå för sig här. Om båda ländernas representationer i princip godkänna saken, föreställer jag mig att unionskonungen nedsätter en komité af svenskar och norrmän för att uppgöra dels förslag till gemensam tulltaxa gällande för viss tid, t. ex. fem år, dels till tullintradernas fördelning de båda länderna emellan. Vid uppgörandet af tulltaxan är det gifvet, att hvartdera folket måste göra eftergifter för det andra. Jag föreställer mig t. ex. att i Sverige de, som hysa lika fria åsigter

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

som jag i afseende på tullagstiftningen, dock icke skulle draga i betänkande att gå norrmännens önskningar till mötes, om de önskade bibebålla tull på en eller annan vara som här i Sverige nu är tullfri, t. ex. mjöl eller malt, likasom jag föreställer mig, att å andra sidan norrmännen, för att gå våra fabrikanter till mötes, icke skulle draga i betänkande att öka tullen på en eller annan manufakturvara. Äro blott båda folken fullt genomträngda af sakens vigt, kan jag icke föreställa mig annat, än att en på dessa grunder upprättad gemensam tulltaxa skall blifva af båda ländernas representationer antagen; och har en sådan en gång blifvit gällande, är jag öfvertygad att en återgång till det nuvarande oefterrättlighetstillståndet omöjligen kan ifrågakomma.

Det vigtigaste hindret mot reformens genomförande är naturligtvis, hvilket Utskottet äfven framhållit, hvartdera landets särskilda beskattningsrätt. Men, mine Herrar, månne vi icke redan nu, åtminstone delvis, måste uppoffra denna rätt vid hvarje vigtigare handelstraktat med främmande makter? Skulle vi icke då kunna göra en lika uppoffring, när det gäller brödrafolket? Jag åtminstone kan icke tro annat.

Man har visserligen anmärkt, att, om statsbrist uppstode i det ena landet, det vore nödvändigt, att der kunna gripa till förhöjning i tullsatserna för att fylla denna brist. Jag föreställer mig dock, att man här i Sverige åtminstone, der inkomstskatt redan finnes, har andra tillgångar än just en förhöjning af tullarne. Den nyliberala skolan håller ju på allt hvad den kan att öfvertyga oss om, att de indirekta skatterna äro orättvisa och att den direkta beskattningen är den enda rigtiga. I Norge, det medger jag, finnas inga direkta skatter; men en inkomstskatt kommer säkerligen snart, möjligen redan i år, att äfven der införas. Någon svårighet att på annat sätt än genom förhöjda tullar fylla statsbristen kan således icke heller der förekomma. Statsbrist är dessutom lyckligtvis ett undantag i Skandinaviens båda länder, deremot blir indragning af tullbevakningen längs gränsen en gifven vinst för båda ländernas budget.

Slutligen och enär Utskottet medgifver, att reformen är vigtig och nyttig förefaller det nog eget, att Utskottet vill motsätta sig en anhållan att regeringen ville utreda frågan och framlägga ett förslag till olägenheternas afhjelpande — ty något annat innehåller icke mitt förslag. Skulle nu Andra Kammaren, i likhet med den Första, lemna denna begäran utan afseende, månne detta då icke skulle tydas såsom ett bevis, att svenska folkets representanter med liknöjdhet betraktade en fråga så vigtig för unionens framtida utveckling till hvad den bör blifva, en välsignelse för det svenska lika mycket som för det norska folket? Då jag icke vill tro, att så är förhållandet, hemställer jag om afslag å Utskottets betänkande och om bifall till min motion.

Grefve Sparre: Då jag för min del icke anser, att en sådan fråga som den nu förevarande bör inom representationen falla, utan att en enda röst mer än motionärens höjt sig för densamma, ber jag att i största korthet få förklara, att jag för min del gillar motionärens åsigt. Då af de jernband, med hvilka — för att begagna ett

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

bekant yttrande af vår sist aflidne konung, — afsetts att sammanknyta den skandinaviska halföns båda folk, tvenne redan äro färdiga, och det tredje sannolikt nästa år fullbordas, och då naturförhållandena mellan denna halfös båda länder äro sådana, att de på en längd af öfver 100 mil sammanhänga med hvarandra, med en bredd på ena sidan 8 à 10 mil och på den andra 15 à 20, ser det verkligen ut som om naturen sjelf bjöde, att i fråga om tull- och handelsförhållanden dessa folk borde lyda samma lag. Med motionären instämmer jag äfven deri, att, då det kunnat lyckas för Tysklands några och trettio stater att enas om en tullförening, det vore märkvärdigt om Skandinaviens båda folk, som hafva en gemensam konung och, i vissa afseenden, en unionsregering — om det för dem skulle vara omöjligt att åstadkomma en tullförening, isynnerhet då den ena jernvägen efter den andra öppnas mellan de båda länderna och kommunikationen dem emellan sålunda blifver allt lifligare och lifligare. De nu rådande tullförhållandena mellan Sverige och Norge medföra — jag kan intyga detta emedan jag bor i en gränsprovins — mångfaldiga svårigheter, såsom en hvar med någon kännedom om den lifliga handelsgemenskapen begge folken emellan lätteligen inser. Då fråga väcktes om att bygga den så kallade Dalslands-jernvägen, besökte jag Fredrikshall, för att tillfråga Fredrikshallsboarna, om de ville vara med om att bygga samma jernbana. De svarade: "ja, det vilja vi visst, ty Dalsland är *vårt* afsättningsland"; och det är det till den grad, att om man kommer till Fredrikshall, man verkligen öfverraskas af deras stora personal- och affärskännedom ifråga om Dalsland. Fredrikshallsboarne äro i dessa hänseenden lika väl underrättade om provinsens förhållanden, som provinsens egna invånare. Trafiken mellan Fredrikshall och Dalsland, äfvensom mellan Fredrikshall och Strömstad, är med ett ord särdeles liflig. Men vid hvarje resa till eller ifrån Fredrikshall måste den resande underkasta sig tullvisitation.

Efter 1874 års lag, som jag icke anser som annat än en början till en förenkling i de begge rikenas tullförhållanden till hvarandra, är en resande berättigad att föra med sig tullfritt en viss qvantitet af den eller den varan, t. ex. 30 alnar väfnader; men om man har några qvarter eller alnar utöfver dessa 30 alnar, så måste tull erläggas. Obehaget och ledsamheten af de nuvarande förhållandena äro verkligen ganska stora, och detta allra mest för den handelsidkande befolkningen inom Dalsland, just derför att den besöker Fredrikshall vida oftare än Fredrikshallsbor, som besöka Dalsland. Jag kan derför icke underlåta att uttala den önskan, att, då frågan denna gång synes komma att falla, den tid åtminstone snart måtte komma, då regeringen tager frågan om hand för att göra slut på ett i alla afseenden så olämpligt förhållande mellan tvenne grannländer af så intim beröring som Sverige och Norge. Behofvet häraf blir ännu mycket större, då jernbanan mellan Trondhjem och Östersund inom kort kommer att öppnas; ty uppenbart är att en ganska väsentlig del af den norrländska handeln då kommer att gå den vägen, och då blifva obehagligheterna ännu större, ehuru redan de nuvarande äro så känbara, att man icke länge kan afvisa dem.

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

Jag har med det nu sagda endast afsett, att denna fråga icke skulle falla utan något yttrande samstämmigt med den ärade motionärens, så att de med honom liktänkande icke afskräckas från att en annan gång, jag hoppas snart nog, framkomma med ett dylikt förslag.

Herr C. A. Larsson: Då de tvenne grefvarne som näst före mig haft ordet med så mycken värma omfattat denna fråga, skulle jag gerna vilja framställa ett spörsmål till dem och det vore: huru skola vi komma öfverens med Norge om en gemensam tullfördelning? Norges kuster äro bättre för fartyg att lägga till vid än Sveriges. Jag föreställer mig således, att alla varor, som vi komme att importera, skulle, i fall en tullförening komme till stånd, kunna lossas i norska hamnar och der tullbehandlas. Hvarifrån skulle vi då få igen de 27 millioner, som staten nu får i tullinkomster? Derom finnes icke ett enda ord till upplysning i grefve Björnstjernas motion. Det skulle derför vara intressant att få veta, huru han tänkt sig möjligheten att sauvera Sverige från den förlust, som det genom varornas tullbehandling i Norge skulle komma att vidkännas. Skulle meningen vara den, att alla tullinkomsterna skulle delas med Norge efter $^5/_{17}$-grunden, såsom allt annat delas med Norge, då kunde det nog vara möjligt att vi icke torde göra så stor förlust, men derom finnes ingenting i motionen. Jag för min del hemställer till Herrarne, huruvida vi icke, innan grefve Sparres yttrande, att vi ganska snart måste hafva en tullförening med Norge, förverkligas, åtminstone borde hafva en dunkel aning om på hvad sätt vi icke skola gå miste om våra 27 millioner.

Herr Hedlund: Då det kanske icke vore rätt, om från Bevillnings-Utskottets sida något försvar för dess nu föreliggande betänkande icke framkomme, ber jag få i korthet nämna hvilka synpunkter i denna fråga der gjort sig gällande.

Den första synpunkten, som icke uttalats i Utskottets betänkande, var den, att motionären icke, såsom han att döma efter motionens rubrik bort göra, föreslagit en tullförening mellan de båda länderna; ty hans förslag innefattar icke någon sådan förening mellan Sverige och Norge, utan på sin höjd ett tullfördrag. Med tullförening afses nemligen att till ett gemensamt tullområde med gemensam tullbevakning och tulltaxa sammanföra olika stater. Inkomsterna af tullen delas mellan de särskilda länderna efter olika principer. I Tyskland sker denna fördelning efter befolkningens antal. Då i Schweitz de särskilda kantonerna uppburo sina tullinkomster, erhöllo de, i och med tullföreningen på 1840-talet, derför ersättning, beräknad efter den förra inkomsten. Vanligtvis är dock befolkningens antal lagd till grund för fördelningen af den gemensamma tullinkomsten.

Vid tillämpningen af denna grundsats stöter man dock lätt på en olägenhet, som ligger i de särskilda ländernas i förhållande till folkmängden olika konsumtionsförmåga, hvadan ett land med större relativ konsumtionsförmåga och deraf följande större tullintrader finge bidraga till det i dessa hänseenden sämre lottade landets statsinkomster. Det af den ärade motionären föreslagna systemet afser, så vidt jag kunnat finna, icke någon sådan fördelning af den gemensamma tullinkomsten,

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

utan endast det, att hvartdera landet, med bibehållande af sin särskilda tullförvaltning och särskilda tullkontroll, ställer sina tullsatser lika med det andra landets, så att gränsetullarne mellan de olika länderna kunna upphöra. Utan tvifvel skulle det vara en fördel att få bort sistnämnda tullar, men då inträda å andra sidan stora betänkligheter, som den sista talaren, såsom mig synes med fullt skäl, har påpekat. Jag för min del tror dock icke, lika med honom, att Sverige skulle blifva den derpå lidande parten, oaktadt de norska hamnarne längre tid af året än de under samma breddgrad belägna svenska äro öppna och isfria, men i alla fall skulle derigenom ovilkorligen inträda betänkliga förryckningar i statsinkomsterna. Så skulle under vanliga vintrar produkter till södra Norge — just den del som konsumerar mest, eller Kristiania-trakten — tagas in från svenska hamnar, t. ex. Göteborg och Uddevalla, der förtullas och lemna oss en betydlig inkomst på Norges bekostnad. Å andra sidan är Trondhjem en isfri hamn under hela året. När jernvägen dit blir färdig, skulle Jemtland, som på samma sätt som Dalsland till Fredrikshall är uppland till Trondhjem, taga sina vinterförråd öfver denna stad och Norge. Häraf skulle framkallas missnöje och klagomål, som kunde leda till just de svårigheter, som Utskottet velat påpeka. Jag talar icke om de andra svårigheter, som den värde motionären i sitt anförande väl påpekat, men hvilka han kanske har uppskattat för lågt, nemligen de olika skatteförhållandena i de båda länderna. Dessa måste tvärtom spela en ganska stor rol. Under det att i Norge icke finnes någon direkt beskattning bland statsinkomsterna, vare sig förmögenhets- eller inkomstskatt, annat än för kommunala behof, spelar deremot den direkta beskattningen i Sverige en ganska stor rol. En tullgemensamhet länderna emellan skulle lägga ett band på skattelagstiftningen, som hvarken Sverige eller Norge skulle kunna underkasta sig. Vi veta ju att vi klagat öfver de band, som pålagts oss af den franska handelstraktaten, och dock har genom denna traktat vår sjelfbestämningsrätt beträffande skattelagstiftningar endast i ganska ringa mån blifvit inskränkt mot hvad den skulle blifva genom tullgemensamhet med Norge.

Man kan väl icke vara blind för hvad som påpekats om olägenheterna af de nuvarande tullförhållandena på gränsen mot Norge. Men mycket deraf, föreställer jag mig, skulle kunna ordnas på administrativ väg; och annat åter skulle kunna ordnas genom ändring i liberalare rigtning af mellanrikslagen, utan att man derför behöfde vidtaga så omfattande förändringar, som motionären föreslagit.

För öfrigt ber jag att få uttrycka den åsigt, att, för såvidt jag känner sinnesstämningen i Norge, hvarje sådant förslag som det nu ifrågavarande bör komma från norsk sida och icke från Sverige. Norrmännen äro nemligen ytterligt skuggrädda för alla dylika förslag från vår sida; de betrakta Sverige såsom den mäktigare staten och anse hvarje vårt steg till närmare förbindelse såsom ett den mäktigares bemödande att inkräkta på den svagares sjelfständighet. Detta är visserligen en alldeles oberättigad farhåga, vi kunna lyckligtvis gifva de starkaste historiska vittnesbörd för att denna åsigt är origtig; men vi få taga verkligheten sådan den är.

Angående tullförening mellan Sverige och Norge. (Forts.)

Jag tror således för min del, att Utskottet har rigtigt uppfattat sinnesstämningen i Norge, då det uttalat den meningen, att motionärens förslag icke väckts i gynnsam tid. Och jag vill komplettera denna Utskottets tankegång med uttalandet af den åsigt att hvarje sådant förslag som motionärens bör utgå från Norges, men icke från Sveriges sida.

Grefve Björnstjerna: Då Utskottet, på samma gång det erkänner behofvet af en tullförening, likväl förklarar att en sådan förening aldrig kan upprättas på de grunder, jag föreslagit, kunde jag hittills icke rätt förstå, hvad Utskottets mening härmed kunde vara; nu börjar jag förstå det. Utskottet, liksom min ärade vän på östgötabänken, Herr Carl Anders Larsson, har trott, att, när jag bland grunderna för förslaget intog, att tulluppbörden skulle verkställas af hvarje land för sig, deraf skulle följa att de i hvartdera landet uppburna tullmedlen äfven skulle tillfalla det land der de uppburits. Detta har icke kunnat falla mig in; det var tvärtom min afsigt att frågan om medlens fördelning skulle af Kongl. Maj:t utredas, samt förslag i ämnet sedan framläggas, grundadt vare sig på folkmängd eller på beloppet af de nu varande tullinkomsterna i hvardera staten.

Det var vidare just för att förekomma, hvad Herr Hedlund talat om, norrmännens möjliga misstro mot förslaget, som jag vågat uppställa detsamma på det sätt jag gjort, så att deraf tydligt framginge att meningen icke var att på minsta sätt ingripa i deras sjelfstyrelse, att det således icke kunde falla oss svenskar in att, såsom det skett i Tyskland, t. ex. den svenska tullstyrelsen skulle ega att af- eller tillsätta tulltjenstemän i Norge eller gifva reglementariska föreskrifter för dessa. Detta hade onekligen varit att, såsom Herr Hedlund yttrat, göra hela saken omöjlig. Jag har tvärtom i min motion påpekat, att något sådant icke borde ske. Då sålunda hvartdera landet visserligen skulle verkställa sin egen tulluppbörd, men sättet för fördelningen af de uppburna medlen skulle på Kongl. Maj:ts förslag af de båda ländernas representationer bestämmas, kan jag icke förmoda, att det skulle kunna uppstå någon den allra minsta fruktan hos någon att vare sig vi eller Norrmännen skulle förlora de tullinkomster vi eller de borde hafva.

Detta mitt förslag anser jag, i motsats till Herr Hedlund, verkligen vara en tullförening och icke en blott tullkonvention.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan

§ 8.

Om nedsättning i embets- och tjenstemäns löner och pensioner.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion om nedsättning i embets- och tjenstemäns löner och pensioner.

Uti berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *A. P. Lind* (motionen N:o 57), var föreslaget, att alla embets- och

Om nedsättning i embets- och tjenstemäns löner och pensioner. (Forts.)

tjenstemäns löner, hvilkas belopp uppginge öfver 2,000 kronor, måtte nedsättas med 25 procent; dock borde nedsättningen begränsas så, att nedsättningen icke komme att inskrida på 2,000-kronorsbeloppet; eller ock att — om ofvanstående, emot motionärens förmodan, icke läte sig tillämpas på nuvarande embetsmannacorps — Riksdagen måtte besluta och för Regeringen meddela, att alla utnämningar, som hädanefter egde rum, skulle vara åtföljda af 25 procents nedsättning af den för tjensten bestämda lön, efter samma beräkningsgrund, som i första alternativet funnes uttaladt, och att pensionernas belopp äfven skulle nedsättas efter lönens förhållande och den beräkningsgrund, som funnes stadgad.

Utskottet hade hemstält:

att förevarande motion måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Herr Lind anförde: Jag ber om ursäkt derför att jag för några ögonblick tager Kammarens tid i anspråk, i främsta rummet för att så godt i min förmåga står rättfärdiga mig från det tal jag på åtskilliga håll hört, att jag skulle hysa den åsigten att vi skulle kunna vara af med allt hvad embets- och tjenstemän heter. Jag får härmed förklara, att det aldrig kunnat falla mig in att vara af en sådan mening. Det är gifvet, att i ett lagbundet samhälle lagbunden frihet bör råda, och behöfves väl då äfven embetsmän att vaka häröfver. Jag hyser för min del lika stor aktning för vår embetsmannacorps, som någon i hela riket. Likvisst kan jag ej gilla den grundsats, som under senare åren hos oss gjort sig gällande, att så rundligt som möjligt bevilja löneförhöjningar åt embets- och tjenstemännen; ty jag föreställer mig att något sådant alldeles icke varit af behofvet påkalladt. Har det under denna tid förnummits någon brist på embetsmannaämnen, eller har någon brist rådt på sökande till statens tjenster? Dock har måhända någon förbättring af de lägsta lönerna kunnat vara af omständigheterna påkallad.

Jag finner emellertid att Utskottet icke fästat ens den ringaste uppmärksamhet vid min motion. Utskottet yttrar bland annat i afseende å det första alternativet i motionen: "hvad åter blifvande innehafvarne af dessa befattningar angår, lärer frågan bero derpå, om anledning till nedsättning förefinnes." Jag kan dock för min del icke finna annat, än att embets- och tjenstemännen likaväl som öfriga samhällsmedlemmar böra känna tyngden af missgynnande konjunkturförhållanden; ty såsom det nu är, blifva embetsmännen allt fetare, ju sämre ställningen i landet för öfrigt är.

Det kan aldrig vara förenligt med landets väl att alla embets- och tjenstemän få löner och pensioner, som uppsluka sådana belopp, att jag påstår hela landet lider tryck deraf. Jag tror mig också kunna säga, att det gått ett gny och ett sorl genom folket deröfver att embetsmannacorpsen törstar efter stora pensioner och höga löner. Kunna vi väl under sådana ekonomiska förhållanden som de nuvarande låta detta längre fortgå? Och, mine Herrar, bördan växer; — den växer

Om nedsättning i embets- och tjenstemäns löner och pensioner. (Forts.)

allt fortfarande, lönerna och pensionerna till statens embets- och tjenstemän uppgå redan till öfver 50 millioner kronor om året. Och detta medan jorden allt jemnt sjunker i sitt värde! Hvart skall detta slutligen bära hän? Hvem skall slutligen fylla bristen?

Jag har i min motion äfven framhållit ett annat förhållande, som härvid bör beaktas, att nemligen trängseln i embetsmannatrappan är redan alltför stor och år efter år tilltager. De stora löneförbättringarna hafva bidragit dertill, att den ene ynglingen efter den andre blir tjensteman: grefvens son, bondens son och torparens — alla vilja dit, emedan der vinka dem så goda inkomster.

Jag dristar mig att yrka bifall till senare alternativet i min motion, likväl med den lilla ändring att det komme att lyda:

"Att Riksdagen må besluta och för Regeringen meddela, att alla utnämningar som hädanefter ega rum äro åtföljda af 20 procents nedsättning af den för tjensten bestämda lön, dock må nedsättningen icke tillämpas för dem, som åtnjuta 2000 kronor i lön, och ej heller inskrida för någon på 2000-kronors-beloppet och pensionernas belopp äfven nedsättas efter lönens förhållande och den beräkningsgrund som finnes stadgad."

Vidare yttrades ej. Herr Talmannen gaf först proposition på bifall till Utskottets hemställan samt derefter på Herr Linds nu gjorda yrkande; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf en så lydande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

"Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemstält i Utlåtandet N:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets berörda hemställan, godkänt det af Herr Lind i förevarande afseende senast framstälda yrkande."

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 105 ja mot 63 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Första hufvudtitel.

§ 10.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Andra hufvudtitel.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter.

Till adjunktionsarfvoden och andra kostnader, i händelse Kongl. Maj:t skulle förordna att under nästa år en eller flere af rikets Hofrätter finge förstärkas med en division utöfver det å stat uppförda antal, hade Kongl. Maj:t äskat för år 1881 ett extra anslag af 10,000 kronor.

Utskottet, som i förevarande punkt utlåtit sig öfver berörda nådiga framställning, hade i anledning af densamma anfört följande:

"Att långsamhet i lagskipningen för den rättsökande allmänheten medför så stora olägenheter och förluster, att åtgärder till dess afhjelpande icke böra försummas, äfven om de äro förenade med uppoffringar för statsverket, kan Utskottet icke annat än erkänna, men deremot har det synts Utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke balansernas tillväxt kan i någon mån vara beroende deraf, att Hofrätternas ledamöter af andra bestyr hindras att uteslutande egna sig åt sina vigtiga tjenster. Till ledning för omdömet härutinnan har Utskottet låtit i 1879 år taxeringslängder för Stockholms stad efterse, hvilka ledamöter inom Svea Hofrätt uppburit arfvode eller lön för annan befattning; och har dervid befunnits, att flere af dem äro på andra håll sysselsatta. Otvifvelaktigt skulle äfven balansernas minskning kunna kraftigt befordras genom vidtagande af förenklingar i arbetsordningen och expeditionssättet hos rikets hofrätter, utan att derföre den mest betryggande noggrannhet vid målens pröfning behöfde eftersättas. Utskottet, som gör sig förvissadt, att Kongl. Maj:t åt dessa förhållanden egnar sin nådiga uppmärksamhet, har emellertid för den händelse det ändock skulle finnas nödigt att under någon tid förstärka en eller annan hofrätt, ansett sig böra Kongl. Maj:ts nu gjorda förslag understödja och hemställer derföre,

att Riksdagen, under uttalande af dessa åsigter, må med bifall till förevarande nådiga framställning till Kongl. Maj:ts disposition för år 1881 anvisa ett extra anslag af 10,000 kronor."

Mot denna framställning voro reservationer inom Utskottet anmälda dels af Herrar *C. Ekman*, Grefve *G. Sparre*, *F. Hederstjerna* och Grefve *S. Lagerberg*, dels af Herr *R. Montgomery Cederhielm*, dels af Herr *L. Nordenfelt*, dels af Herrar *C. M. Hammar* och *R. von Kræmer*, dels ock slutligen af Friherre *C. Hochschild* och Grefve

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

A. Mörner, hvilka sistnämnde ansett, att Utskottets motivering och hemställan bort erhålla följande lydelse: "att långsamhet i lagskipningen för den rättsökande allmänheten medför så stora olägenheter och förluster, att åtgärder till dess afhjelpande icke böra försummas, äfven om de äro förenade med uppoffringar för statsverket, kan Utskottet icke annat än erkänna, men deremot har det synts Utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke balansernas minskning skulle kunna befordras genom vidtagandet af förenklingar i arbetsordningen och expeditionssättet hos rikets Hofrätter. Utskottet, som gör sig förvissadt, att Kongl. Maj:t åt dessa förhållanden egnar sin nådiga uppmärksamhet, har emellertid ansett sig böra Kongl. Maj:ts nu gjorda förslag understödja och hemställer derföre,

"att Riksdagen må med bifall till förevarande nådiga framställning till Kongl. Maj:ts disposition för år 1881 anvisa ett extra anslag af 10,000 kronor."

Sedan föredragning skett af Utskottets hemställan, anförde

Herr Berg: Då Stats-Utskottet fått till förberedande handläggning emottaga en af Kongl. Maj:t hos Riksdagen gjord framställning om beviljande af ett extra anslag till beredande för Hofrätterna och särskildt för Svea Hofrätt, af tillgång till förstärkta arbetskrafter, i ändamål att förekomma en eljest befarad balans, så var det ganska naturligt, att Utskottet skulle söka vinna upplysning om anledningen till uppkomsten af en dylik balans och huruvida icke Hofrätterna äfven utan den ifrågasatta förstärkningen borde kunna medhinna sina göromål. Utskottet har då i främsta rummet sökt göra sig underrättadt, om icke den uppkomna balansen kunde antagas i viss mån hafva sin grund i någon försumlighet hos hofrättsledamöterna i fullgörandet af deras åligganden; och då Utskottet, efter anstälda undersökningar, inhemtat, att en och annan ledamot innehade befattningar äfven utom Hofrätten, har Utskottet häri trott sig finna ett stöd för ett dylikt antagande och derföre hemstält, att Riksdagen måtte såsom sin åsigt uttala, att, såsom Utskottet yttrar, "balansernas tillväxt kan i någon mån vara beroende deraf, att Hofrätternas ledamöter af andra bestyr hindras att uteslutande egna sig åt sina vigtiga tjenster". Mot detta Utskottets yttrande, i hvad det kan anses innebära en förebråelse för bristande nit hos den embetsmannacorps, för hvilken jag har den äran att för närvarande tjenstgöra såsom chef, ber jag att få inlägga en vördsam gensaga. I främsta rummet torde förebråelsen vara rigtad mot nuvarande tillförordnade presidenten i Svea Hofrätt, hvilken tillika, enligt Kongl. Maj:ts nådiga uppdrag, tjenstgör såsom ordförande i Lagberedningen. I fråga om lämpligheten eller olämpligheten häraf skall jag icke nu tillåta mig att uttala något omdöme; men så mycket tror jag mig kunna försäkra, att, hvilka olägenheter denna anordning än må hafva medfört, icke kan den anses hafva medverkat till uppkomsten af den balans, till hvars afhjelpande man nu begär förstärkning af en sjette division, då den balans, för hvars afarbetande den sjette divisionen funnits behöflig, uteslutande utgöres af sådana mål, nem-

Om anslag till öfvertaliga divisioner rikets hofrätter (Forts.)

ligen instämda och vädjade saker, i hvilkas handläggning presidenten endast undantagsvis har att deltaga.

Det är emellertid icke för att urskulda mig sjelf som jag begärt ordet. Hade Utskottet med sin framställning endast åsyftat att uttala en önskan dermed, att ordförandebefattningen i Lagberedningen måtte öfverlemnas åt någon som bättre än den nu tjenstgörande presidenten i Hofrätten kan fullgöra ett sådant uppdrag, så skulle jag deremot icke haft något att invända; men då yttrandet är hållet i så allmänna ordalag, att förebråelsen äfven drabbar mina kamrater i Hofrätten, har jag, under full öfvertygelse om det oförtjenta i denna förebråelse, ansett min pligt vara att uppträda till deras försvar. Det är visserligen sant, att det finnes några, det vill säga 3 eller, noga räknadt, kanske 4 ledamöter i Hofrätten, som innehafva på annat håll aflönade befattningar. Men jag vågar påstå, att detta förhållande icke, såsom Utskottet uttalat, haft något menligt inflytande på Hofrättens arbete; och det bästa beviset derpå torde vara att just dessa ledamöter tillhöra de divisioner, som, i förhållande till andra, lemnat den ojemnförligt största arbetsprodukten, till hvars åstadkommande ifrågavarande ledamöter lika med de öfriga i sin mån bidragit. Vid bedömande af Hofrättens verksamhet bör man göra skilnad mellan det kollektiva samarbetet på embetsrummet och de särskilda ledamöternas arbete hemma. På embetsrummet skola målen föredragas, diskuteras och afgöras. I hemmet skola de särskilda ledamöterna bereda målen till föredragning, granska expeditionerna, underskrifva de fattade besluten och kontrollera deras öfverensstämmelse med lag; de skola vidare der begrunda och fatta sitt omdöme i sådana mera vidlyftiga eller invecklade saker, som icke genast efter föredragningen kunnat afgöras, utan i hvilka betänketid ansetts behöflig, de skola sköta för tjenstens uppehållande nödiga studier o. s. v. Af det kollegiala arbetet — af det antal mål, som under sessionstimmarne kunna afgöras, — bestämmes Hofrättens arbetsprodukt, och af denna åter vidden och omfattningen af de särskilda ledamöternas hemgöromål. Att dessa hemgöromål äro ganska ansträngande, ja för mången öfveranträngande, kan jag med trygghet försäkra. Alla naturer äro dock ej lika. Det arbete, hvartill den ene ledamoten behöfver längre tid, kan af en annan uträttas på en kortare; en rättsfråga, på hvars lösning den ene måhända icke behöfver offra mera än en eller annan timme, kan för en annan mera betänksam taga flera dagar i anspråk. Högeligen beklagligt skulle det derföre vara, om arbetet vore så utmätt att icke någon — ej ens den med kropps- och själsförmögenheter bäst utrustade — skulle kunna förskaffa sig några timmars ledighet. Och om en eller annan af dessa af honom användes på ett inkomstgifvande arbete i stället för hvila eller förströelse, torde detta väl icke böra läggas honom till last, synnerligast som, äfven om han använde fristunderna till arbete för Hofrätten, arbetsprodukten derigenom icke skulle förökas, ty denna är, såsom jag redan sagt, icke beroende af ledamöternas hemarbeten utan af deras kollektiva samarbete å sessionsrummet. Det ligger nemligen i sakens natur att, äfven om en ledamot bereder aldrig så många mål till föredragning, flere af dem i allt

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

fall ej kunna afgöras än han på embetsrummet i sin tur hinner att föredraga.

För öfrigt bör man väl icke upphöja undantaget till regel. Deraf att en eller annan af Hofrättens ledamöter med sin tjenstgöring i Hofrätten kan förena något annat uppdrag, kan icke dragas den slutsatsen att *alla* kunna göra det; och att icke *någon* kan åtaga sig några vidlyftiga och mera omfattande bestyr, derför utgöra mångfalden och beskaffenheten af Hofrättens göromål en fullt tillräcklig borgen. Jag erinrar mig lifligt från min ungdoms och kraftigare mannaålders dagar, huru mycken tid och huru stor själsansträngning dessa göromål togo i anspråk, och då jag för några år sedan vid mitt återinträde i Hofrätten efter mera än tjugo års frånvaro fann i huru väsentlig grad dessa göromål under tiden tillökats, kunde det derföre alldeles icke väcka min förvåning, att icke alla till Hofrätten inkomna mål hunnit afgöras. Snarare förundrade det mig att icke balansen var större än den var; och jag såg deruti ett hedrande bevis på det oförtröttade nit Hofrättens ledamöter vid fullgörande af sin tjenstepligt ådagalagt. Då dessutom antalet af inkomne mål, långt ifrån att minskas, fast hellre årligen betydligare ökades, kunde jag, som för afhjelpande af den uppkomna balansen ansåg mig böra väcka förslag om arbetskrafternes förstärkning med en sjette division, således allra minst förmoda att denna framställning skulle kunna gifva anledning till misstanke derom, att Hofrättens ledamöter velat undandraga sig någon del af det arbete som ålåge dem.

Då man besinnar den starka utveckling, hvari en stor del af de provinser, som sortera under Svea Hofrätt befinna sig, och den tillökning af rättegångar och särdeles tvistemål, som af en sådan utveckling framkallas, torde man deri kunna finna en tillräcklig förklaringsgrund för målens tillväxt äfven i Hofrätten. Jag vill såsom exempel erinra att i Norrbottens län, der förut två domare på ett fullt tillfredsställande sätt upprätthöllo lagskipningen på landsbygden, hafva nu fyra mera än tillräcklig sysselsättning. I Jemtland är förhållandet enahanda; i stället för två äro domsagorna der numera fyra, utom det att staden Östersund, som tillförene lydt under landsrätt, nu fått egen jurisdiktion. I Vesterbottens län är förhållandet visserligen ännu oförändradt, men förslag är väckt om domsagornas tillökande, och detta förslag är för närvarande beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Inom Vesternorrlands län är Medelpads domsaga redan delad i tvenne domsagor; och äfven i fråga om Ångermanland, hvars södra domsaga för närvarande är ledig och under en längre tid föreståtts af tvenne tillförordnade domare, äro förslag väckta om de två nuvarande domsagornas förökande, enligt ett förslag till fyra och enligt ett annat till fem, just emedan erfarenheten visat, att de nuvarande domarena ej medhunnit de dem åliggande göromål.

Äfven i Wermland, Dalarne och Södermanland hafva domsagornas antal tillökats.

Att denna tillökning i målens antal vid Underrätterna icke kunnat undgå att utöfva inflytande jemväl på arbetet i hofrätterna, torde vara uppenbart; och granskar man Hofrättens diarier och arbetsför-

teckningar under den sista tiden, kan man äfven af dem få en någorlunda rigtig föreställning om vidden och beskaffenheten af denna tillökning.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

På 1830- och i början af 1840-talet utgjorde antalet till Svea Hofrätt inkomna, vädjade och instämda, saker årligen i medeltal omkring 500. Mot slutet af 1840-talet och synnerligast efter år 1849, då Lagmansrätterna upphörde, visade sig redan en stark förhöjning i detta antal, hvilket derefter snart uppgick till mera än dubbelt eller i medeltal omkring ett tusen à elfva hundra om året. Det oaktadt kunde Hofrätten då genom förändring i arbetssättet undvika allt för stor balans ända till slutet af 1860-talet, då en tillfällig förhöjning af inkomna mål inträffade, och redan då biträde på någon tid af en sjette division fans behöfligt.

Målen gingo visserligen sedermera något nedåt i antal; men de höllo sig dock vid en högre siffra än före första hälften af 1840-talet. Men på senare tider har tillväxten varit så väsentlig, att man icke bör förundra sig öfver att de ordinarie arbetskrafterna i Hofrätten blifvit otillräckliga. Under år 1875 inkommo till Svea Hofrätt af nu ifrågavarande mål 1,183, år 1876 1,343, år 1877 1,262, år 1878 1,394 och år 1879 1,404; således under det sistnämnde året nära tre gånger så många som under första hälften af 1840-talet. I sammanhang härmed och för jemförelsens skull ber jag få nämna, att under de senare åren deremot en minskning egt rum i målens antal i Göta Hofrätt. Till denna hofrätt inkommo år 1874 1,006 vädjade och instämda mål, men åren 1876 och 1877 endast något öfver 870. Förhållandet i detta hänseende under de tre sista åren är mig obekant.

Med dessa siffror för ögonen och då man erinrar sig, att antalet af Svea Hofrätts ledamöter icke förökats sedan 1830—1840-talet — de utgjordes nemligen då af en president, en vice-precident, 4 divisionschefer och 20 föredragande ledamöter, tillsammans 26 ledamöter, och de bestå nu af en president, 5 divisionschefer samt 20 föredragande ledamöter, tillsammans 26 ledamöter, eller samma siffra som förut — då man derjemte besinnar att i hofrätterna i olikhet med de öfriga kollegiala verken en ledamot skall genomgå hela assessorsgraden och således måste i lyckligaste fall vänta i 10 eller 12 år, innan han kommit i åtnjutande af de löneförmåner, hvilka ledamöter i de öfriga kollegiala verken samt deras vederlikar genast få tillträda, hvaraf följden blir att många framstående förmågor öfvergå från hofrätterna till andra verk, der aflöningen är bättre, och att sålunda en stark rekrytering i hofrätterna måste ske af unga,visserligen förhoppningsfulla, men vid hofrätternas arbete ovana ledamöter; och då man slutligen vid jemförelse mellan Svea Hofrätt och de andre hofrätterna torde finna att den förra ej i någon mån är underlägsen de senare eller arbetar mindre, utan snarare tvärtom; så vill det synas mig temligen hårdt att just mot Svea Hofrätts ledamöter uttala en sådan dom om bristande nit i deras verksamhet, som nu af Utskottet blifvit ifrågasatt, och jag kan icke undgå att lägga Kammarens ledamöter på hjertat att icke offentligen uttala en beskyllning, för hvilken fullt giltiga och tillräckliga skäl saknas.

Utskottet har vidare uttalat den åsigt, att genom vidtagande af

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

förenklingar i arbetsordningen och expeditionssättet hos hofrätterna en större arbetsprodukt skulle kunna åstadkommas. Förändringar i arbetssättet hafva i sådant syfte redan skett. Så hafva t. ex. de hofrätter, hvilka förr arbetade på fyra divisioner, utan förökning af ledamöternas antal, fördelats på fem divisioner, i följd hvaraf de särskilda ledamöternas arbete och antalet afgjorda mål väsentligen ökats. Derjemte hafva hofrätternas ledamöter mistat en månad af de ferier, de förut åtnjöto. Men jag vill i allt fall visst icke bestrida att möjligen ännu kunna ske förenklingar och förändringar i arbetssättet. Det torde dock vara nödvändigt att härutinnan gå varsamt till väga, så att noggrannhet i målens pröfning bibehålles och de fördelar, man af den kollegiala verksamheten har rätt att vänta, nemligen den nu befintliga ej blott juridiska, utan äfven moraliska solidariteten emellan de olika ledamöterne icke må rubbas och den ene ledamoten nödgas utan kontroll lita på den andre, ty en sådan förändring skulle, äfven om den kunde föranleda till ett i qvantitativt hänseende vackrare arbetsresultat, sannolikt inverka menligt på det qvalitativa. Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten derpå att genom en förenkling i expeditionssättet egentligen icke, åtminstone ej i nämnvärd mån, någon ökad arbetsprodukt kan åstadkommas; ty, såsom jag förut nämnt, denna beror hufvudsakligen på den kollegiala verksamheten, och expeditionen, i den mån den besörjes af ledamöterna, faller hufvudsakligen inom området för deras hemarbete. Jag vill emellertid icke motsätta mig en undersökning i det afseendet; och jag är fullt förvissad att, derest en förenkling kan ske, hofrätternas ledamöter, under den förutsättning jag nyss nämnde, icke skola undandraga sig den tillökning i arbete, som deraf kan blifva en följd, ehuru jag ej kan undgå att fästa uppmärksamheten på det mindre uppmuntrande till sådana ökade ansträngningar, om en begäran af förstärkning i arbetskrafterna mötes med ett, enligt min tanke, fullkomligt ofördjent klander mot den verksamhet, Hofrätten hittills utöfvat. Jag skulle derföre varmt önska att Kammaren ville utesluta detta klandervotum och i stället biträda den utaf tvenne af Utskottets ledamöter afgifna reservation, der det, såsom motivering till deras hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, heter: "att långsamhet i lagskipningen för den rättsökande allmänheten medför så stora olägenheter och förluster, att åtgärder till dess afhjelpande icke böra försummas, äfven om de äro förenade med uppoffringar för statsverket, kan Utskottet icke annat än erkänna, men deremot har det synts Utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke balansernas minskning skulle kunna befordras genom vidtagande af förenklingar i arbetsordningen och expeditionssättet hos rikets hofrätter. Utskottet, som gör sig förvissadt, att Kongl. Maj:t åt dessa förhållanden egnar sin nådiga uppmärksamhet, har emellertid ansett sig böra Kongl. Maj:ts nu gjorda förslag understödja".

Jag anhåller vördsamt om proposition på bifall till nämnda reservation.

Herr C. A. Larsson: Jag kan icke annat än högakta den siste talaren för det han tagit sina underordnade i försvar. Inom Utskottet

var det emellertid en skarp strid om ifrågavarande anslag skulle beviljas, hvilket dock blef Utskottets beslut, sedan flertalet enat sig om den motiveting, hvaraf det föregås.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Det skulle vara högst intressant att af Herr presidenten i Svea Hofrätt få höra, huru det låter förklara sig att ett mål inom nämnda Hofrätt kunnat balanseras ända från år 1856 till nuvarande tid, således under 24 år. Enligt inom Utskottet meddelade upplysningar inkom målet till Hofrätten förstnämnda år och är ännu oafgjordt. Jag skulle vara särdeles glad, om Herr presidenten kunde lemna en tillfredsställande förklaring öfver, huru något sådant kunnat ega rum.

Inom Utskottet upplystes äfven att, under det Göta Hofrätt arbetade vid ett bord, arbetade Svea Hofrätt vid fyra bord samt att, medan i den förra Hofrätten årligen afgjordes 800 mål, afgjordes i den senare under samma tid 1,400. Det tyckes dock som skulle Svea Hofrätt, der arbetskrafterna äro så mycket större, kunna med lätthet medhinna dessa 1,400 mål utan att behöfva få några balanser. Detta förhållande väckte äfven mycken förvåning inom Utskottet.

Herr presidenten yttrade att ingen af Hofrättens tjenstemän åtagit sig någon mera omfattande befattning utom densamma. Jag ber då att få erinra, hurusom för några år sedan ett hofrättsråd åtog sig att utreda en af de största och vidlyftigaste konkurser, som inom landet inträffat, och dervid till och med tog befattning med köpeskillingsliqvidernas uppsättande. Detta lär icke vara Herr presidenten obekant, och huru mycken tid, som dertill åtgick i stället för att användas för Hofrättens räkning, är icke svårt att inse.

Det torde således icke vara alldeles oförtjent som Utskottet uti motiveringen inlagt denna lilla "saltsmula", i det Utskottet sökt fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet uppå det besynnerliga deruti att, kort efter det hofrättstjenstemännens löner blifvit reglerade, man är färdig att begära en ny division för ärendenas behandling. Jag hoppas derföre att Herr presidenten icke ondgöres öfver att de, som röstat för denna motivering, äfven önska att den får qvarstå. Helst skulle jag hafva yrkat rent afslag å den Kongl. propositionen; men, i förhoppning om att hvad Utskottet i motiveringen uttalat skall hafva åsyftad verkan, förenar jag mig om det beslut, hvari Utskottet stannat.

Herr Danielsson: Att långsamhet i lagskipningen kan blifva ganska vådlig för de rättsökande, är något som vi väl alla kunna vara ense om att erkänna; men detta oaktadt har den föreliggande frågan vid närmare påseende företett åtskilligt, som förefallit åtminstone mig ganska egendomligt. Som vi kunnat inhemta af bilagan till den ifrågavarande Kongl. propositionen, så är den egentliga anledningen, hvarföre Kongl. Maj:t nu framlagt detta förslag, den att förut befintliga besparingar nu tagit slut. Denna sjette division har redan i flera år funnits, utan att Riksdagen derom vetat någonting. Nu, när besparingarne äro "till ytterlighet medtagna", finner Kongl. Maj:t sig nödsakad att tala om saken för Riksdagen, men hade besparingarne fortfarande räckt till, så hade förmodligen Riksdagen icke ännu på åtskilliga år fått veta något om denna sak.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Det förefaller ock ganska egendomligt, att då Riksdagen så nyligen som år 1876, d. v. s. icke mer än fyra år sedan, reglerade hofrätternas lönestater och dessa dervid togos till ganska rikliga, just derföre att man ansåg sig böra betala dessa tjenstemän väl mot det att de fingo jemn sysselsättning, och då bland vilkoren för åtnjutande af den nya aflöningen särskildt stadgades, att hofrättsledamot icke finge innehafva annan befattning, som för tjenstgöringen i hofrätten kunde vara hinderlig, så finner man nu af Utskottets betänkande, att en hel del af dessa tjenstemän uppbära aflöningar för andra befattningar, och att dessa skola vara hinderliga för deras tjenstgöring är ju uppenbart. Herr presidenten erkände också sjelf nyss att dylika befattningar innehafvas af icke mindre än fyra ledamöter i Svea Hofrätt.

Som vi veta är Kongl. Maj:ts förevarande framställning hufvudsakligen grundad på en af Herr presidenten afgifven promemoria, som äfven finnes intagen i bilagan till den Kongl. propositionen. För min del har jag, vid genomläsandet af denna promemoria, icke kunnat undgå att finna det ganska underligt, då Herr presidenten der till en början säger, att "enligt mig meddelade upplysningar" etc. Detta anger naturligtvis, att Herr presidenten icke sjelf medhinner att taga reda på förhållandena. Detta medger jag också kan vara ganska svårt, då Herr presidenten, som vi veta, har sin tid upptagen på annat håll; men nog torde det kunna sättas i fråga, huruvida det är så alldeles lämpligt, dels att presidentembetet i en hofrätt skötes på förordnande under så lång tid, som nu skett, och dels att den tillförordnade presidenten på samma gång innehar en annan befattning, som väsentligen tager hans krafter i anspråk hela året om. Kan väl detta vara egnadt att främja lagskipningens jemna gång? Skulle det icke vara möjligt att finna någon annan, som lämpligen kunde sättas till president i hofrätten, då den nuvarande, med sina stora kunskaper, är så väl behöflig i lagberedningen? Jag tror att en sådan anordning skulle medföra vida större vinst än det extra anslag, som man nu begärt.

I samma promemoria yttras äfven, att inkomsterna till följd af den ökade arbetsprodukten kunna antagas i det närmaste motsvara kostnaderna för den ifrågasatta nya divisionen; och i sådant afseende framhålles, bland annat, att i de af den sjette divisionen under sista arbetsåret afgjorda mål nedsatts 66 revisionsskillingar; dervid, likasom berömmande, tillägges, att under ett föregående år endast 14 revisionsskillingar, af 88, blifvit återfordrade. För min del kan jag icke bedöma om ett dylikt förhållande innebär anledning till beröm eller klander, men det visar åtminstone att af de många vädjade saker, som inkomma till Hofrätten från underrätterna, är det ganska få, der underrättens beslut ändras.

I sitt anförande nyss nämnde också Herr presidenten, att af Svea Hofrätt hade under år 1879 afgjorts 1,417 vädjade saker, och på samma gång uppgaf han, att antalet föredragande är 20. Fördelar man då antalet afgjorda mål på samtliga föredragande, så komma på hvarje föredragande i medeltal 71 mål; och fördelar man dessa på årets 52 veckor, så finner man, att hvarje föredragande har den

ena veckan att bereda ett mål och den andra två mål. Jag föreställer mig att detta icke skall kunna vara något så särdeles ansträngande arbete.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Efter de upplysningar, som Utskottet i det föreliggande betänkandet meddelat, anser jag Kammaren göra klokast i att afslå Kongl. Maj:ts framställning; ty blir anslaget en gång beviljadt, så kunna vi vara förvissade, att det kommer igen; och att Kongl. Maj:t icke fäster något synnerligt afseende vid sådana Riksdagens önskningar, som uttalas i motiveringen vid beviljande af anslag, derom hafva vi ganska rik erfarenhet. Dessutom kan det alltför väl hända, att Första Kammaren beviljar anslaget utan motivering eller med annan motivering än Utskottets, t. ex. den som Herr presidenten förordat; och om då i en gemensam votering hela den här granna motiveringen faller bort, så kommer frågan tillbaka till Kongl. Maj:t alldeles sådan som han vill hafva den. Jag tror derföre, som sagdt, att efter de upplysningar, som vunnits, och då lönerna för hofrätternas tjenstemän så nyligen blifvit reglerade, Kammaren har goda skäl att neka det begärda anslaget. Jag tillåter mig derför yrka afslag å Utskottets hemställan, så mycket mer som, om man jemför det ringa arbete, som åligger föredragandena i hofrätterna, med de många och vigtiga göromål, som åligga landtdomarne, det synes mig uppenbart, att allt skäl saknas att tala om någon öfveransträngning för hofrätternas tjenstemän.

Herr Sven Nilsson: Jag skall börja med att bestrida det yrkande, som den siste talaren framstälde. Genom ett bifall till detsamma skulle de rättsökande säkerligen komma att lida betydligt, ty om det begärda anslaget afslås, blir Kongl. Maj:t derigenom urståndsatt att förstärka det tillfälliga behofvet af arbetskrafterna i hofrätten, och således får allmänheten, som har rättegångar der, desamma fördröjda måhända ganska länge. Ett sådant tillvägagående torde icke vara klokt, utan bör Kammaren efter mitt förmenande bevilja det begärda anslaget.

Då 1876 års Riksdag reglerade lönestaten för hofrätterna, fästes dervid det vilkor, bland andra, att tjenstemännen icke finge innehafva någon annan befattning, som kunde inverka hinderligt på göromålens ordentliga gång inom hofrätten. Vid sådant förhållande var det ju helt naturligt att, då Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition skulle pröfvas af Utskottet, detta ansåg sig böra taga reda på huru nysnämnda vilkor blifvit efterlefdt, och Utskottet vände sig derföre till den nämaste källa, som var till hands, nemligen bevillningstaxeringslängden för Stockholms stad för år 1879, för att derur erhålla erforderliga upplysningar. Det befans då att fem ledamöter af Svea Hofrätt, nemligen fyra hofrättsråd och en assessor, innehade andra befattningar, för hvilka de uppbära ganska stora inkomster. Ett hofrättsråd uppbär såsom ombudsman i allmänna Enke- och Pupillkassan 2,400 kronor i lön och har dessutom för enskilda uppdrag en inkomst af 1,468 kronor. Ett annat hofrättsråd förtjenade på enskilda uppdrag 1,000 kronor, och ett tredje uppbar såsom direktionsledamot i Jernkontoret 1,750 kronor. Det fjerde hofrättsrådet hade såsom

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

direktionsledamot i A. L. Normans boktryckeriaktiebolag en inkomst af 2,572 kronor, deraf 1,500 kronor fast arfvode och 1,072 kronor extra godtgörelse. Assessorn hade fyra sådana extra befattningar, nemligen dels såsom direktör i försäkringsbolaget Thule, derför han erhöll i arfvode 868 kronor, dels såsom direktör i Mälareprovinsernas mejeribolag, hvilken befattning inbringade honom en inkomst af 500 kronor, dels såsom sekreterare i Civilstatens pensionsinrättning, der han förtjenade 1,000 kronor, och dels såsom direktör i Handtverksbanken, i hvilken egenskap han årligen uppbär 666 kronor 67 öre. Nämnde fem ledamöter af Svea Hofrätt uppbära således tillsammans för enskilda uppdrag en inkomst af 12,224 kronor 67 öre.

Sedan jag nu lemnat dessa upplysningar, skulle jag vilja hemställa till Kammaren, huruvida den omständigheten att dessa hofrättsledamöter, som uppbära så stora inkomster af arbete, som är främmande för deras embete — ty jag föreställer mig att dessa inkomster icke erhållas, utan att tillräckligt arbete derför utgöres — kan annat än inverka hinderligt på göromålens jemna och ordentliga gång i Svea Hofrätt. Stats-Utskottet har icke varit i tillfälle att få reda på, huru förhållandet är inom de öfriga hofrätterna. I Hofrätten öfver Skåne och Blekinge, har dock, efter hvad jag har mig bekant, funnits ett hofrättsråd, — hvilket förlidet år erhöll afsked — som under flera år varit och fortfarande är verkställande direktör i ett enskildt jernvägsbolag, hvarjemte han samtidigt innehaft tvenne andra befattningar i enskilda inrättningar, som fordra ett ganska stort arbete; allt uppdrag af sådan beskaffenhet, att de ensamt fordra sin man för dess ordentliga skötande och som således helt naturligt måste inverka i hög grad menligt på göromålens gång inom denna Hofrätt. Presidenten Berg upplyste, att det inom Svea Hofrätt icke finnes flere än tre eller fyra ledamöter, som innehafva enskilda befattningar. Källan för hans uppgift känner jag ej; men de upplysningar vi fått inom Utskottet äro hemtade från taxeringslängderna för Stockholms stad och således från ett håll, der man väl ej har skäl tvifla på tillförlitligheten. Presidenten uppgaf vidare, att ledamöterna i Hofrätten hafva ganska mycket hemarbete och att man således icke endast bör taga i betraktande den tid de äro sysselsatta i Hofrätten, utan äfven deras mycket ansträngande arbete i hemmet. Ja, detta är kändt och erkändt; och jag vill visst icke förneka, att de i hemmet få nedlägga mycket arbete på ärendenas förberedning, men på samma gång tror jag, att det just är de ledamöter, som innehafva andra tjenster, som hindras att för Hofrättens räkning arbeta i hemmet, der den förberedande handläggningen af målen bör ega rum; ty då de icke anse sig skyldiga att vara på embetsrummet, egna de sin verksamhet åt enskilda göromål. Vill man lägga så stor vigt vid arbetet i hemmet, tror jag derför det vore käl att försöka taga bort de hinder, som nu äro i vägen härför.

Presidenten har också upplyst Kammaren derom, att målens antal i Svea Hofrätt under de sist förflutna åren högst betydligt ökats. Det är en sanning, som jag icke vill bestrida; men vi böra komma ihåg att detta förhållande var kändt vid löneregleringen år 1876, då

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

lönerna höjdes och då man också med anledning deraf sökte hindra tjenstemännen från att befatta sig med enskilda bestyr för att derigenom erhålla mera arbete inom tjensten. Huru Hofrättens tjenstemän på den tiden voro sysselsatta, upplystes här i Kammaren, för några år sedan, nemligen att en ledamot, utom sin tjenst i Hofrätten, innehade 18 à 19 andra befattningar. Det synes häraf att tjenstemännen i Hofrätten äfven på den tiden kunde draga ut arbetet i Hofrätten under hela året, så att understundom äfven då balanser uppstodo. Det är dessa missförhållanden som Riksdagen velat förekomma genom sitt beslut år 1876 och som af Utkottet nu beaktats. Riksdagens bifall till det förslag, som Stats-Utskottet nu framlagt, är således ingenting annat än en konseqvent följd af det beslut, som Riksdagen fattade 1876, då lönerna för hofrättsledamöterna reglerades.

I afseende på arbetssättet inom Svea Hofrätt har den ärade talaren på stockholmsbänken yttrat, att han icke trodde, att någon förändring deri skulle kunna åstadkommas. Då jag icke är fackman, kan jag icke rätt bedöma den saken; men det har emellertid upplysts i Utskottet, att arbetssätten i vissa fall äro lika i de olika hofrätterna. I en hofrätt föredragas alla målen inför alla ledamöterna, i en annan deremot fördelas de på afdelningar. Således måste det nödvändigt åtgå längre tid för målens handläggning i den hofrätt, der det förra arbetssättet användes, än i den, der det senare är i bruk, och således äfven färre mål afgöras i den förra hofrätten än i den senare. Jag tror derför, att en förändring skulle i arbetssättet kunna vidtagas, som verkade derhän att målens afgörande i hofrätterna skulle påskyndas.

Samme talare framhöll också, att de ledamöter i hofrätten, som innehafva enskilda befattningar, besitta en större arbetsförmåga, och att de icke kommit efter med arbetet på sina afdelningar samt att man således icke bör förhindra en hofrättsledamot, som har större arbetsförmåga än en annan, att sysselsätta sig med annat arbete utom tjensten. Jag vågar dock påstå, att, då staten antagit en tjensteman och sedan denne erhållit fullmakt på att han, emot utförande af de med tjensten förenade göromål, har att uppbära den derför bestämda lönen, staten också har rätt att taga *hela* hans arbetsförmåga i anspråk, såvida det embete han bekläder är deraf i behof. Jag anser derför den uppfattningen alldeles origtig, att, då staten får en utmärkt tjensteman, denne bör få använda den arbetsförmåga han besitter, som kan vara större än en annans i lika tjenstegrad, på enskilda sysselsättningar; följden af ett sådant föreställningssätt blefve då den, att det för staten skulle vara likgiltigt, om tjenstemän med större eller mindre förmåga erhållas. Men detta kan naturligtvis icke vara någon rigtig uppfattning, utan staten bör först och främst se till, att dugliga tjenstemän erhållas, och derefter i förhållande till den fastställda lönen tillse, att staten i förhållande till förmågan drager den största möjliga nyttan utaf dem.

Den siste ärade talaren trodde, att i händelse Andra Kammaren skulle bifalla Utskottets förslag, men Första Kammaren afslå detsamma och antaga det förslag, som af den förste talaren framställdes, frågan

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

skulle komma att falla, och gemensam votering ej ega rum. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att jag icke tror, att detta kan blifva följden. Utskottet har nemligen föreslagit, "att Riksdagen, under uttalande af dessa åsigter, må med bifall till förevarande nådiga framställning till Kongl. Majt:ts disposition för år 1881 anvisa ett extra anslag af 10,000 kronor." Dessa åsigter äro uttalade i motiveringen till det föreslagna beslutet. Och det förefaller mig således uppenbart att det vilkor, som finnes i den s. k. klämmen, också måste uppställas mot Första Kammarens beslut, såvida Andra Kammarens mening ej skall undertryckas, hvaraf följer att votering om hela frågan också bör ega rum.

Efter hvad jag nu anfört, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag begärde ordet i afsigt att försvara Stats-Utskottets förslag, men jag är nu väsentligen förekommen af den siste talaren och har således föga att lägga till hvad han redan yttrat. Hade jag hört allt hvad han yttrade, hade jag möjligen haft ingenting att vidare tillägga, i följd hvaraf jag nu kanske kommer att upprepa ett och annat, som redan blifvit af honom i frågan sagdt.

Jag vill icke förtänka Herr presidenten Berg, att han vill taga sina underordnade embets- och tjenstemän i försvar. Han yttrade också i början af sitt anförande, att han icke undrade öfver, att Stats-Utskottet å sin sida i sitt betänkande, då det är fråga om ett nytt anslag, velat söka utreda frågan, och jag tror således vi å ömse sidor kunna påstå, att en hvar af oss har försökt fullgöra sin pligt på bästa sätt, om vi också icke kommit till samma resultat; man skulle kunnat säga, att Utskottet underlåtit fullgöra sin skyldighet, om det handlat på annat sätt.

Man har klandrat Utskottet, derför att det i sitt betänkande särskildt framhållit förhållandet med ledamöterna i Svea Hofrätt, och jag tillstår, att det klandret skulle vara berättigadt, om det varit möjligt för Utskottet att så hastigt, som erfordrades, införskaffa upplysningar uti ifrågavarande hänseende äfven från de andra hofrätterna; men då man hade sig bekant, att ett dylikt missförhållande förr egt rum i hofrätterna och man så fort som möjligt ville veta, om det numera upphört eller icke, sökte man förskaffa sig upplysningar härom från närmaste håll; och man fick då höra, att åtminstone några af Svea Hofrätts ledamöter fortfarande voro sysselsatta med andra göromål än dem, som hörde till deras embeten. Naturligtvis var detta förhållande sådant, att det borde inflyta i Utskottets motiv; men det har blifvit framställdt på det lindrigaste sätt, som varit möjligt; man har icke pekat ut någon viss ledamot, man har endast sagt, att man förvissat sig om, att förhållandet är, såsom Utskottet antagit, att flere af Svea Hofrätts ledamöter fortfarande äro på andra håll sysselsatta, och vid sådant förhållande torde ingen kunna påstå, att Utskottet säger för mycket, då det säger, att det synts Utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke balansernas tillväxt kunde i någon mån vara beroende deraf, att hofrätternas ledamöter af andra bestyr

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

hindrades att uteslutande egna sig åt sina vigtiga tjenster. Rigtigheten af ett sådant antagande har till och med på sätt och vis icke kunnat bestridas af presidenten Berg; ty, fastän han påstått, att göromålen utom tjensten icke voro hinderliga för tjenstens utöfning, utan att embetsåliggandena fortgingo på vanligt sätt och en lika stor arbetsprodukt erhölles inom embetsverket, äfven om en ledamot vore emellanåt sysselsatt på annat håll, så lärer väl i detta slags erkännande från presidentens sida, att åtskillige af Hofrättens ledamöter verkligen äro, såsom Utskottet påpekat, sysselsatta jemväl på andra håll, få anses ligga ett erkännande jemväl deraf, att en större arbetsprodukt i allt fall skulle inom embetsverket erhållas, om icke några dess ledamöter hade annat att sköta än tjenstegöromålen. Ty det ligger väl i sakens natur, att en hofrättsledamot icke kan på samma gång arbeta på två håll, och att, om han på ett annat håll verkställer ett arbete, som förtjenar att betalas, detta arbete måste vara af den beskaffenhet, att det inkräktar på arbetstiden i statens tjenst och sålunda föranleder en mindre arbetsprodukt, der det egentliga arbetet borde verkställas. Detta förhållande ligger så uppenbart för en hvar, att det ej kan betviflas eller ens motsägas, fastän, såsom vi hört, motsägelser i detta hänseende verkligen framkommit. Den ärade talarens yttrande härom, eller att arbetsprodukten kunde blifva lika stor, äfven om icke arbetstiden uteslutande användes i och för embetsverket, är hvad jag i hans anförande fann mest anmärkningsvärdt, emedan det icke låter försvara sig. Ja, ingen menniska med sundt förnuft kan påstå, att en person kan uträtta lika mycket i sitt embetsverk, antingen han uteslutande sysselsätter sig med embetsgöromål, eller derjemte delvis egnar sig äfven åt andra sysselsättningar. Att förhållandet icke kan vara sådant, är ett så klart och gifvet faktum, att man icke vidare borde tala derom, långt mindre vidhålla ett sådant påstående, hvilket jag sålunda tillbakavisar.

Hvad den senare delen af Utskottets betänkande beträffar, så har jag icke hört något klander deremot; och derom är således ingenting att säga. Och hvad angår det yttrandet af en talare, som var rigtadt mycket skarpt mot hofrätternas både presidenter och vice presidenter, vill jag lemna det å sido.

Utskottet har icke ansett att något klander bör rigtas mot några vissa personer, utan har endast med ledning af hvad som förut var bekant och hvilket i dag blifvit närmare belyst uttalat sin åsigt i detta hänseende. Emellertid tror jag att den värde talaren uttalade ett något för hårdt omdöme. Icke heller kan jag för min del, såsom han, tillstyrka eller påyrka afslag å Utskottets hemställan och således icke bevilja något anslag alls; ty det är fara värdt, att, äfven om de omständigheter, som af Utskottet påpekats såsom hinderliga för embetsgöromålens behöriga gång, skulle undanrödjas, man likväl icke kan vara förvissad derom att ju icke ärendena ändå komme att ligga efter, och detta af det skäl att, om många ärenden inkomma, det kanske kan blifva omöjligt för vederbörande hofrätter att med de krafter, som stå dem till buds, afgöra dem alla så skyndsamt som vederbör. Att dessutom lagskipningen icke bör ligga nere i brist af ett jemfö-

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

relsevis så ringa anslag som 10,000 kronor, tror jag vara en sak, som en hvar måste erkänna. Under sådana förhållanden anser jag att Kammaren bör godkänna Utskottets förslag, utan att stryka något i motiveringen eller att pruta på det föreslagna beloppet.

Jag förenar mig således med dem, som yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Senell: Då Utskottets motivering synes afse ledamöterna i rikets samtliga hofrätter, har jag såsom ledamot af Hofrätten öfver Skåne och Blekinge ansett mig böra för en kort stund taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Vid den löneregleringen för rikets hofrätter, som år 1876 egde rum, stadgades, på sätt en talare på skånebänken nyss yttrade, att ledamot af hofrätt icke finge innehafva annan befattning i statens, riksdagens eller kommunens tjenst. Nu har Riksdagens förtroendeman, justitieombudsmannen, för icke länge sedan till Riksdagen öfverlemnat berättelse om sin embetsförvaltning. I denna berättelse har han icke yttrat ett ord derom att förenämnda stadgande blifvit öfverträdt, och denna embetsberättelse har Riksdagen godkänt. Man kunde då väl ock hafva skäl att antaga, att en sådan försumlighet i utöfningen af embetsbefattningar, som, enligt hvad af Utskottets motivering framgår, förefinnes inom hofrätterna, skulle vara omöjlig. Då likväl en motsatt åsigt synes vilja göra sig gällande och ett fiskaliserande uppstått som, konseqvent fullföljdt, skulle på ett högst ogrannlaga sätt sträcka sig till allt hvad nämnde embetsmän göra eller underlåta, ber jag få instämma i de delar af Herr Bergs anförande, som ovedersägligen utgöra ett försvar för rikets samtliga hofrätter.

Jag har sökt att anskaffa uppgifter angående arbetsprodukten inom den skånska Hofrätten nu och förr; men då den korta tiden icke medgifvit mig att erhålla dessa uppgifter, återstår mig endast att uttala den öfvertygelsen att en jemförelse mellan förr och nu i nämnda hänseende skulle ställa sig ofantligt fördelaktig för hvad som nu är.

Till hvad Herr Berg anförde om anledningen till de uppkomna balanserna ber jag få lägga några ord. Enligt min uppfattning härröra balanserna och långsamheten i lagskipningen i hofrätterna, åtminstone inom den skånska Hofrätten, hufvudsakligen från en bland folket vidt utbredd och stark processlust, om hvilken man med skäl kan säga att den hos landtbefolkningen utgör ett nationalnöje. Den lusten öfverlastar våra rotlar med en massa mål af ringa eller ingen betydelse och försenar derigenom de vigtigare målens behandling; den är det ock, som nu icke för första gången förorsakat statsverket utgifter utöfver de beräknade, som omöjligen kunnat förekommas.

På grund af hvad jag nu i korthet haft äran anföra ber jag att få instämma i Herr Bergs yrkande.

Herr Berg: En ärad talare på östgötabänken, ledamot af Stats-Utskottet, uppmanade mig att icke "ondgöras" på Utskottet, derför att det framkommit med den förebråelse, mot hvilken jag tog mig friheten att protestera. Jag vill lugna honom med den förklaringen,

att jag, långt ifrån att ondgöras deröfver, tvärtom, såsom jag i början af mitt förra yttrande förklarade, anser det helt naturligt att Utskottet anstält de efterforskningar, af hvilka det hemtat anledning för sitt omdöme i frågan; men jag påstod och tror mig ännu kunna påstå, att den slutsats, hvartill Utskottet kommit, har sin grund i origtiga föreställningar och således hvilar på felaktiga premisser. Och jag fick just af den ärade talaren sjelf ett ganska tydligt bevis härpå, då han sade, att Göta Hofrätt arbetade endast på en division eller, såsom han uttryckte sig, vid ett bord, under det Svea Hofrätt arbetade vid fem, hvaraf talaren antog att Svea Hofrätts arbetsprodukt, om än större än Göta Hofrätts, likväl ej så mycket öfversköt denna, som man vid nämnde förhållande bort kunna fordra. Verkliga förhållandet är emellertid, att båda hofrätterna arbeta på fem divisioner, och att dessa, såväl i den ena hofrätten som i den andra, uti alla mål, som skola handläggas i plenum, sätta sig vid samma bord. Någon olikhet hänutinnan förefinnes således icke mellan dem, och talarens antagande om Svea Hofrätts underlägsenhet har följaktligen berott på ett misstag.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

En annan orsak, som föranledde samme talare att medverka till det af Utskottet uttalade ofördelaktiga omdöme om det sätt, hvarpå Svea Hofrätts ledamöter fullgjort sina skyldigheter, uppgaf han vara att hos Hofrätten ännu qvarlåge mål, balanserade ända sedan år 1856. Så vidt mig är kändt, är så fallet blott med ett enda mål, nemligen ett brottmål, och hvad detta mål angår, beror dröjsmålet med dess afgörande derpå att den tilltalade i målet rymt och ännu icke kunnat anträffas, hvilket väl icke bör kunna läggas Hofrätten till last.

En annan ledamot af Stats-Utskottet uppräknade de enskilda inkomstgifvande vissa befattningar, Hofrättens ledamöter skulle innehafva, och då han dervid omnämnde några förhållanden, som voro mig obekanta, väckte detta min förvåning. Sedan jag nu mera, på framstäld fråga, af talaren erhållit benägen upplysning om de ledamöter som af honom afsågos, finner jag, att äfven härutinnan misstag uti taxeringslängderna egt rum. Ibland de Hofrättens ledamöter, som skulle vara debiterade för inkomst af enskilda göromål, uppgaf talaren nemligen en, som jag vågar försäkra Herrarne, nu icke innehar ett enda inkomstgifvande enskildt uppdrag. Misstaget har möjligen sin grund deri att han för 7 eller 8 år sedan efter anmodan biträdde en person med skötande af hans affärer. Detta uppdrag upphörde dock för länge sedan; huruvida han det oaktadt kan hafva i taxeringslängderna fortfarande blifvit påförd bevillning derför eller om beräkningen afser inkomst af en skild förmögenhet, känner jag ej, men säkert är att han icke innehar någon enskild befattning, hvarföre han åtnjuter arfvode.

Vidare uppgaf den ärade talaren, att en annan af Hofrättens ledamöter skulle uppbära aflöning för befattning hos Civilstatens pensionsinrättning. Äfven denna uppgift grundar sig på en missuppfattning. Den åsyftade ledamoten har nemligen alldeles icke någon anställning vid nämnda pensionsinrättning. Väl var han under ett par månader år 1877, vid Civilstatens *fullmäktiges* sammanträde i Stockholm, tjenstgörande såsom sekreterare för fullmäktige, men under

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

denna tid var han på grund dels af semester, dels för den öfverskjutna tiden, i behörig ordning erhållen tjenstledighet frikallad från tjenstgöring i Hofrätten; och då under ledigheten hans embete i Hofrätten uppehölls af dertill förordnad vikarie, torde nämnda af Civilstatens fullmäktige åt en civil embetsman gifna uppdrag icke skäligen kunna läggas denne till last, helst han ju under ledigheten måste afstå sina tjenstgöringspenningar såsom ledamot af Hofrätten.

Den ärade talaren på östgötabänken har ytterligare såsom anmärkningsvärdt omnämnt, att en ledamot af Hofrätten kunnat sysselsätta sig med utredningen af en mycket vidlyftig konkurs. Jag tror mig veta hvilken person han dermed åsyftat, men om jag ej deri misstagit mig, inträffade det anmärkta förhållandet långt före den tid, då senaste löneregleringen för hofrätten egde rum. För närvarande är den ifrågavarande ledamoten ordförande just på en af de divisioner, som afgjort de flesta målen, och då han med stor skicklighet och erfarenhet förenar en högst ovanlig arbetsförmåga, är det lätt förklarligt huru han, utan att åsidosätta hofrättsgöromålen, kunnat bereda sig tillfälle äfven till annan sysselsättning — men, har det blifvit sagdt, om de ledamöter af Hofrätten, som innehafva och kunna sköta jemväl andra befattningar, användt den tid, de egnat åt dessa, till arbete för Hofrättens räkning, skulle ju uppenbart ett bättre arbetsresultat der vunnits. Med anledning häraf vill jag än en gång fästa uppmärksamheten derpå, att Hofrättens arbetsprodukt, som ju består af det antal mål, som blifva afgjorda, följaktligen åstadkommes genom det kollektiva arbetet på sessionsrummet. Med allra bästa vilja i verlden kan ingen enskild hofrättsledamot bringa ett enda mål mera till afgörande än dem, som under tiden för detta samarbete hinna föredragas och handläggas. Har han ett tillräckligt antal mål färdigt till föredragning och har han fullgjort de många expeditions- och andra maktpåliggande göromål, som af de bordlagda målen föranledas, kan han ej, genom ytterligare öfverarbete, åstadkomma någon tillökning i Hofrättens arbetsprodukt; och om det kan lyckas honom att bereda sig någon tids ledighet från arbetet i tjensten, bör väl den omständighet att han användt en eller annan sådan ledig stund för att t. ex såsom ombudsman i en pupillkassa granska några säkerhetshandlingar, lika litet gifva anledning till klander, som om han t. ex. någon gång besöker ett spektakel, eller på annat sätt söker bereda sig en förströelse efter det trägna arbetet.

Jag har nu och förra gången sökt ådagalägga att enskilda mindre bibefattningar kunna af hofrättsledamöter skötas, utan att sådant behöfver utöfva något menligt inflytande på hofrättsarbetet; och såsom bevis att detta ej i förevarande fall blifvit åsidosatt, har jag åberopat att de, som innehaft dylika befattningar, företrädesvis varit tjenstgörande just på de divisioner, som lemnat den största arbetsprodukten.

En talare från Kalmar län yttrade, sedan han hört min uppgift om antalet till Svea Hofrätt under senaste året inkomna instämda och vädjade mål, hvilka uppgått till mera än 1,400 stycken, att, då det funnes 20 referenter inom Hofrätten, så skulle på hvarje ledamot icke komma flera än 2 à 3 mål hvarannan vecka. Denna beräkning

skulle vara rigtig, om Hofrättens ledamöter icke hade att sysselsätta sig med andra än de på dem lottade, instämda och vädjade saker. Jag ber dock få upplysa den ärade talaren, att en hofrättsledamot måste deltaga i afgörandet äfven af de mål, som af andra ledamöter på divisionen föredragas; och att utom de vädjade och instämda sakerna, hvilka enligt arbetsordningen förekomma endast på vissa sessionsrum, till Hofrättens upptagande hör ett öfvervägande stort antal andra ärenden, såsom brottmål, fiskaliska aktioner, civila besvärsmål samt de ofta vidlyftiga och besvärliga administrativa och ekonomiska angelägenheter, som af Hofrättens samtliga divisioner i plenum behandlas. Hvad dessa olika ärenden beträffar, förefinnes ingen egentlig balans, och om afseende fästes å hvad jag tagit mig friheten erinra, lärer beräkningen af det arbete, som belöper sig å hvarje ledamot, utfalla något annorlunda än den ärade talaren föreställt sig.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Då jag såväl nu, som i mitt förra yttrande, sagt att ett par divisioner lemnat större arbetsprodukt än de öfriga, anser jag mig, till undvikande af missförstånd, böra förklara det jag dermed ingalunda velat antyda att ledamöterna på de senare äro sina kolleger i arbetsförmåga underlägsna eller vid fullgörande af sitt embetes pligt visat mindre flit än dessa. Ett mindre antal mål kan ofta taga mera tid och möda i anspråk än ett större, och att ledamöterna på de divisioner, hvilkas arbetsprodukt visar ett till siffran mindre fördelaktigt resultat, i allmänhet för åstadkommande af detta fått använda lika mycket arbete som de på andra divisioner tjenstgörande — ja, mången gång till och med mera — är det min pligt att vitsorda. Men då Utskottets anmärkning, att ledamöter i Hofrätten äfven innehafva andra befattningar, företrädesvis gäller dem, som tjenstgjort å de divisioner, hvilka afgjort det största antalet mål, har jag trott mig kunna åberopa denna omständighet såsom bevis att dessa befattningar icke utöfvat något menligt inflytande på Hofrättens arbetsprodukt.

Jag ber Herrarne emellertid vara öfvertygade såväl derom, att *jag* icke är den, som vill att embetsmännen skola försumma de befattningar, de åtagit sig, som derom, att endast min varma öfvertygelse att Hofrättens ledamöter icke underlåta att samvetsgrant fullgöra sina pligter, föranledt mig framställa mitt förra yrkande, hvilket jag fortfarande vidhåller.

Herr Liss Olof Larsson: En talare på kristianstadsbänken yttrade, att det såge ut, som om Utskottets åsigt varit att likasom fiskalisera hofrättens tjenstemän. Jag ber honom dock vara förvissad om att hvarken hos mig eller, såsom jag tror, någon annan af Utskottets ledamöter en sådan tanke förefunnits, då Utskottet fattade sitt beslut. De skäl, som föranledt mig att instämma med Utskottets pluralitet, ber jag nu få i korthet anföra.

Det kan icke förnekas att ej Riksdagen i väsentlig grad är skuld till att förhållandena inom våra embetsverk äro sådana, de äro, eller att tjenstemännen kunna utom sin tjenst åtaga sig en mängd andra befattningar. Vid 1876 års riksdag, då de första löneregleringsförslagen förelågo, förelåg äfven fråga om huru vidsträckt förbudet för

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

tjenstemännen borde blifva att innehafva andra befattningar än tjensten. Stats-Utskottet föreslog och Andra Kammaren biföll för sin del, att det skulle vara ledamot i hofrätt förbjudet att innehafva annan tjenst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, eller hos bolag, som af Kongl. Maj:t sanktionerats, uppbära lön eller årligt arfvode. Detta var dock en utsträckning af hvad som sedermera blef Riksdagens beslut; ty vid den gemensamma votering, som anställdes häröfver, segrade den mening, hvarigenom embetsman blott betogs rätt att innehafva annan befattning i rikets, riksdagens eller kommunens tjenst. Då Riksdagen fattade detta beslut, framhölls såsom ett skäl mot Andra Kammarens beslut, att, om man förbjöd tjenstemännen att innehafva befattning i bolags eller enskildes tjenst, så skulle de derigenom gå miste om den erfarenhet de der kunde vinna. Detta var åsigten hos Riksdagens majoritet; åtminstone segrade den meningen i den gemensamma voteringen. Det vill häraf synas, som Riksdagens åsigt varit, att den som utnämndes till ledamot i en hofrätt, icke kunde anses hafva de egenskaper som erfordrades för embetets utöfvande, utan skulle dessa förvärfvas genom verksamhet utom tjensten. Andra Kammarens majoritet hyste icke en sådan åsigt; utan ansåg att kompetensvilkoren för embetets utöfvande skulle vara förvärfvade, innan embetet erhölls, och att en så hög embetsman icke skulle behöfva eftersätta arbete i tjensten för att genom verksamhet utom densamma göra sig duglig för dess utöfvande; men genom den gemensamma voteringen om saken visade det sig, att majoriteten inom Riksdagen var af en annan mening och att tjenstemännen fortfarande böra söka sig befattningar än här och än der utom tjensten; jag har anfört detta för att påvisa, det vi icke ega fog att ensamt klandra de tjenstemän, som begagnat sig af den utväg Riksdagen sjelf anvisat.

Herr presidenten Berg yttrade att det vore orätt af Stats-Utskottet att tala om bristande pligttrohet hos Svea Hofrätts ledamöter. I Utskottets betänkande finnes dock icke något sådant uttryck; och ingen af Utskottets ledamöter har heller användt något sådant. Det synes mig, som han härigenom endast åsyftat att, så att säga, gifva mera färg åt Utskottets betänkande, än det verkligen eger.

Samme talare försäkrade, att den omständigheten, att den förnämsta delen af hans tid vore upptagen på annat håll än i hofrätten, icke hade någon som helst inverkan på, eller orsak till, den balans af oafgjorda mål som förefinnes inom Hofrätten; detta var ett för mig högst öfverraskande meddelande. Jag har nemligen hittills lefvat i den föreställningen att presidenten i Hofrätten, såväl som cheferna i andra verk, egde ett ganska stort inflytande på arbetets gång inom de respektive verken, men att döma af Herr presidentens uppgift, skulle jag hafva misstagit mig. Jag ber att få fästa den högtärade presidentens uppmärksamheten på att det finnes nog många, som tro att presidenterna äro öfverflödiga, och att det är derföre, synes det mig, mindre välbetänkt att gifva ett så kraftigt stöd för deras åsigt, under det att vi, som anse att chefsplatserna kunna vara nyttiga, få svårt att bevisa sådant, då motsatsen uttalas af en person, som måste anses fullt förtrogen med det verkliga förhållandet.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Förnämsta skälet för mig att deltaga i Utskottets motivering, der Utskottet ifrågasätter, "huruvida icke balansernas tillväxt kan i någon mån vara beroende deraf, att hofrätternas ledamöter af andra bestyr hindras att uteslutande egna sig åt sina vigtiga tjenster," beder jag få angifva, emedan detta icke förut blifvit påpekadt af någon annan. Man har ofta hört talas om, och alltid när fråga varit om löneregleringar, att det vore alldeles nödvändigt att tjenstemännen icke endast hade förordnande att sköta tjensten, utan att de böra vara försedda med fullmakter på sina tjenster, ty annars skulle de icke kunna utöfva dem med alla erforderliga krafter. I Svea Hofrätt finnas emellertid nu icke färre än sex personer, som hafva förordnande att sköta andra tjenster, såsom revisionssekreterare och expeditions-chefs-befattningar, och dylikt. Jag föreställer mig äfven, att det icke är de sämsta ledamöterna som erhålla dylika förordnanden. Härmed må nu vara huru som helst; men onekligt lärer det dock vara, att när sålunda för tillfället icke mindre än sex ledamotsplatser inom Hofrätten skola skötas af adjungerade ledamöter, så, om det ligger någon sanning i det påståendet, att fullmakt å en tjenst är nödvändig, om tjensten skall väl skötas, måste ju deraf följa, att vid det nu omnämnda förhållandet de sex tjenster, som uppehållas genom adjungerade ledamöter, icke kunna så kraftigt skötas, som om de ordinarie ledamöterna sjelfve skötte dem. Naturligtvis är icke det Hofrättens fel, att dess ledamöter sålunda på annat håll användas, och Utskottet har heller icke påstått något sådant; men det kan väl icke nekas att, då på detta sätt flere af Hofrättens ledamöter äro hindrade att sköta sina maktpåliggande befattningar, det icke kan vara ur vägen, om Riksdagen, på sätt Utskottet föreslagit, hemställer till Kongl. Maj:t, om icke äfven i detta fall någon hjelp kunde vinnas. Denna omständighet har också för mig utgjort det hufvudsakligaste skälet, hvarför jag biträdt Utskottets betänkande, sådant detsamma nu föreligger.

En ledamot af Utskottet har här talat om, huru en del Hofrättens ledamöter innehafva befattningar på andra håll; och hans påståenden i detta hänseende hafva sedermera här blifvit af Hofrättens nuvarande president i viss mån vederlagda. Då jag icke suttit på den afdelning inom Utskottet, som först handlagt detta ärende, kan jag nu icke med några speciella uppgifter vederlägga hvad presidenten här yttrade; men jag ber att få erinra om hvad som förut torde vara allmänt kändt, nemligen hurusom en Hofrättens ledamot, som visserligen icke för närvarande utöfvar sin tjenst i Hofrätten, men som dock icke lemnat densamma, varit och är juridiskt ombud för en af våra största banker äfvensom för enskilda bolag eller firmor, hvarjemte han deltagit i administration af större affärer. Det lärer väl icke lida något tvifvel, att om en ledamot egnar sin tid åt sådana göromål, sådant måste i någon mån inkräkta å det arbete, som annars kommit Hofrätten tillgodo. En omständighet, som väl utgjorde förnämsta skälet, hvarför Andra Kammaren år 1876 beslöt, att Hofrätternas ledamöter i likhet med Högsta Domstolens icke skulle få mottaga dylika uppdrag, som dem jag nyss nämnde, var väl den,

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts).

att man ville undvika till och med skenet af att någon af öfverdomstolarnes ledamöter skulle döma, om ej i egen sak, dock i en sak, som han möjligen sjelf anhängiggjort vid en annan domstol. Som jag förut nämnt, blef dock detta beslut icke Riksdagens, enär en annan åsigt segrade i den gemensamma voteringen.

I fråga om arbetsordningen hafva ock protester framkommit mot hvad Utskottet härom yttrat; men för min del tror jag, att Utskottets betänkande jemväl i denna del har skäl för sig. Jag kan naturligtvis icke så väl känna arbetssättet inom Hofrätten; men jag tror mig dock känna tillräckligt för att veta, det åtskilligt i detta hänseende kunde vara att ändra. En talare här uppdelade de vädjade målens antal på Hofrättens samtlige ledamöter och beräknade derefter mängden af mål, som hvarje ledamot hade att föredraga. Häri låg dock, såvidt jag vet, en origtighet, ity att af de fem ledamöter, som sitta på en division, är det en, nemligen ordföranden, som icke har någon föredragningsskyldighet. Om nu äfven dessa fem ledamöter, nemligen ordförandena å hvarje division, finge sig tilldelad föredragningsskyldighet, om än i mindre grad än öfriga ledamöter, skulle ju härigenom åstadkommas en större arbetsprodukt. En annan omständighet, som förut varit på tal och som jag tror äfven i någon mån skulle kunna öka arbetsprodukten i hofrätterna och kanske göra extra divisioner öfverflödiga, vore den, om man kunde åstadkomma en sådan ändring i rättegångssättet derstädes, att icke fem ledamöter behöfde sitta i hvilket skräpmål som helst. I Norge är det domföra antalet i öfverrätterna mindre än här, utan att rättskipningen deraf lidit något men. Ytterligare en omständighet, som också i viss mån orsakat de stora balanserna, är den, att, enligt den för Hofrätterna utfärdade instruktion, en ledamot i Hofrätten kan hafva ända till 4 månaders tjenstledighet om året, utan att derför behöfva uppgifva eller styrka skäl. Han har nemligen 2 månaders semester eller ferier under sommaren, och har dessutom ledighet under julferierna emellan den 20 December till den 14 Januari äfvensom nära 2:ne veckor vid påsken, hvarjemte han på begäran kan erhålla 14 dagars ledighet under hvarje session. Sammanlagt uppgår således den tid, under hvilken han, utan att derför behöfva förebringa något skäl, kan erhålla ledighet, till nära 4 månader. Han behöfver således tjenstgöra endast 8 månader om året, under det staten betalar honom för alla 12 månaderna. Naturligtvis måste detta inverka på balansernas storlek, ty gifvet är, att om denna tid för ledighet af 4 månader inskränktes till t. ex. 6 veckor, arbetsprodukten skulle i mån häraf ökas.

Från hvilken synpunkt jag sålunda än ser denna sak, kan jag icke komma till annat resultat, än att Utskottets betänkande låter väl försvara sig, och detta icke allenast motiveringen, hvarom jag hittills talat, utan jemväl det slut, hvartill Utskottet kommit. Ty äfven om de olägenheter, jag tagit mig friheten påpeka, skulle kunna afhjelpas och balanserna derigenom minskas, lära dock dessa olägenheter icke kunna afhjelpas så hastigt; och att under tiden i afvaktan på reformer låta parterna vänta på målens afgörande, skulle vara för dem föga angenämt. Då Hofrätten gjort en sådan framställning

som denna nu ifrågavarande för att derigenom afhjelpa balanserna och påskynda målens afgörande, tror jag icke det gerna kan för Riksdagen gå an att svara nej och dermed då äfven säga till Hofrätten. Ni får ligga på sakerna så mycket längre.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts).

På grund af hvad jag sålunda anfört yrkar jag bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr J. Anderson i Tenhult: Ehuru Utskottets motivering blifvit icke så litet klandrad, anser jag mig dock böra biträda denna motivering och det af följande skäl: så godt som i min omedelbara närhet är Göta Hofrätt förlagd.

En del af dessa embets- och tjenstemän egna icke så liten tid åt andra göromål. Jag har derutinnan förskaffat mig upplysningar från min hemort, och fått reda på, att ett hofrättsråd är ombudsman för Jönköpings sparbank, ett annat för Smålands enskilda bank, en assessor sekreterare dersammastädes, och en notarie ombudsman för Jönköpings läns brandstodsbolag, denne sistnämnde med en lön af icke mindre än 3,500 kronor. En annan hofrättsledamot är ordförande inom stadsfullmäktige i Jönköping, och kanske andra flere hafva enskilda uppdrag. Såsom ordförande inom stadsfullmäktige uppbär han väl icke någon lön, men naturligt är, att hans tid härigenom för staten icke så litet förspilles.

Förutom detta är det ock en del af de ordinarie tjenstemännen som bevista ting och uppvakta vid Häradsrätterna på landsbygden och följaktligen härför upptaga icke så liten tid. Jag skulle helst vara med om *en* man och *en* syssla, men som dermed nu icke kan blifva något af, och Utskottets motivering tyckes gå i sådan rigtning, skulle jag för min del önska bifall till såväl Utskottets motivering som Utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Äfven med fara att få mitt "sunda förnuft" betvifladt, måste jag på det allra bestämdaste bestrida rigtigheten af det uttalande, som den aktade hallandsrepresentanten för en stund sedan lät oss höra. Han påstod nemligen, att icke någon med sundt förnuft kunde ifrågasätta, att ju icke innehafvandet af två sysslor eller utförandet af arbete på två håll nödvändigt måste vara förenadt med ett eftersättande af arbetet i ena sysslan eller på det ena hållet; och han drog deraf den slutsatsen, att, om en statens embetsman åtager sig arbete bredvid sina tjenstegöromål, desse ovilkorligen derå måste blifva lidande. Mot denna sats, som han sökte gifva helgden af ett axiom, måste jag ovilkorligen opponera mig. Det må vara sant, att på kroppens arbete i viss mån kan lämpas det uttalande han gjorde, men icke så på själens, ty, mine Herrar, det är sedan gammalt en erkänd sats, att själens hvila icke är *frånvaro* af arbete utan *omvexling* af arbete, och jag vågar påstå att hvar och en, som är arbetsduglig i ideelt afseende, skall sanna denna min sats.

Det måste vidare vara en betänklig missrigtning i uppfattningen af embetsmannens ställning och embetsmannaarbetets natur, om man, såsom talaren på bänken här strax framom mig, vågar påstå, att sta-

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

ten med lönen har köpt embetsmannens "hela själsverksamhet, för så vidt den icke faller inom familjens område". Ett sådant själaköp *kan icke* existera i den kristna staten. Jag nekar icke, att dylika köp skett; i den antika staten t. ex. egdes ju, såsom vi veta, slafven af sin herre så fullkomligt, att äfven hans ideella arbete var husbondens egendom, och der var det visst ingenting oerhördt, att bland slafhopen funnos skalder, konstnärer och vetenskapsmän, med flere till det ideella arbetets tjenst fostrade själar, hvilka mellan de frie medborgarne gingo i köp eller hyra, till pris som motsvarade "varans" mer eller mindre uppdrifna själsverksamhet. Men så hvarken är eller kan det vara i den moderna rätts-staten, som är byggd på grundsatsen om individens frihet. De ärade män, som här, om än omedvetet, förfäktat satsen om embetsmännens lifegenskap under staten, torde böra erinra sig, att staten ingalunda med tjenstemannens lön köpt hela hans själsverksamhet eller arbetskraft, utan endast med honom ingått aftal om utförande af *visst arbete* eller aflemnande af *den arbetsprodukt*, staten under vissa bestämda förutsättningar af honom kan fordra.

Vore den rigtig, den motsatta mening, som här af åtskilliga talare blifvit framstäld, och i enlighet med hvilken ingen embetsman finge befatta sig med annat än sina embetsgöromål, skulle häraf ovilkorligen följa, att staten satte ett premium på lättjan, liknöjdheten, det slöa och overksamma sinnet, att staten funne den med inskränkt arbetskraft och klen arbetsförmåga begåfvade antagligare och bättre såsom embetsman, derför att denne visserligen icke någonsin skulle beträdas med att göra något annat, är hvad staten ålagt honom att å embetets vägnar göra. Ville man än genomleta verldens alla taxeringslängder, skulle man likväl ingenstädes finna honom påförd bevillning för ett enda öre utöfver lönen; när han med eller utan skäl anser sig hafva gjort nog för denna, lägger han helt trefligt händerna i kors och byter icke bort sitt ostörda lif mot utsigten om äfven den största förtjenst på annat håll. Denne är således otadlig och prisvärd, han är den lämpligaste, — ja rent af *normen* för en statens tropligtige embetsman! Deremot den energiske, den arbetsamme och nitälskande mannen, den som utvecklat sig på många vetandets områden och gjort sig skicklig att utföra själens arbeten på mer än ett fält; den, som arbetar dubbelt fortare, dubbelt bättre än normalexemplaret och begagnar dennes hvilotid eller tiden för hans inväntande till utförande af annat arbete, med hänsyn till hvars värde han i likhet med andra medborgare kan betinga sig ersättning, — denne, som således kan anträffas i taxeringslängderna såsom förtjenande något utöfver ersättningen för sin verksamhet i statens tjenst, han är straffvärd, han motsvarar icke idealet för en statens embetsman, honom bör man näpsa, till dess han lär sig att följa normal-exemplarets föredöme, det vill säga: att, när han icke sköter tjenstegöromålen, göra ingenting.

Nu anser man allmänneligen, att det mindre samhället, kommunen, har rätt att af sina medborgare fordra utförande af de uppdrag han finner för sig nödige. Men den teori, som här förfäktas, gör för hvarje statsembetsman ett undantag. Han får icke utföra annat arbete än

det, som *staten* ålagt honom. De förmåner, kommunen beskär honom, får han tillgodogöra sig, men från alla skyldigheter är han, i motsats mot öfrige, befriad. Invänder man häremot, att frågan blott gäller det arbete, hvarför han får betaldt, vågar jag påstå, att invändningen icke håller streck; ty den uppstälda och förfäktade satsen stämplar embetsmannens arbete *utom tjensten* såsom oberättigadt, utan afseende derpå om detta arbete blir betaldt eller icke. Jag hörde också med en viss tillfredsställelse, huru konseqvent en talare på smålandsbänken nyss anmärkte såsom högst upprörande, att en statsembetsman åtagit sig ett lönlöst bestyr i någon sparbank; från sin ståndpunkt hade den ärade talaren fullkomligt rätt. Embetsmannen har icke ens rätt att vara menniskovänlig, tjenstaktig och tillmötesgående, der det inkräktar på statens rätt att af honom utbekomma *hela* hans arbetskraft.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Men är satsen att embetsmannen icke får använda sin själskraft, sin andliga verksamhet å något annat arbete än det honom af staten anvisade embetsbestyr, — är denna sats rigtig i dag, så måste den hafva varit det äfven i förflutna tider. Jag frågar Eder då, mine Herrar, hvad skulle icke genomförandet af en sådan regel hafva kostat Sverige? Jag ber Herrarne ögna igenom förteckningarne på de personer, som allt intill våra dagar uppehållit vårt lands anseende såsom en bildad stat! Huru många finnas väl bland dem, som icke varit embetsmän? Se vi igenom t. ex. Sveriges litteratur-historia, så skola vi finna — jag vågar påstå det — att de fleste, störste och bäste af våra skalder och författare varit embetsmän, vare sig i statens eller kyrkans tjenst. Den sats, man här velat såsom axiomatisk göra gällande, skulle, derest den under de flydda seklen så uppskattats och efterföljts, hafva i det närmaste tillintetgjort vårt lands ideella kultur; den skulle, derest den vore sann, men lemnats åsido, stämpla största antalet af denna kulturs bärare såsom missgerningsmän, och deras verksamhet såsom fullkomligt orättrådig. Allt hvad de utöfver embetspligterna gjort i svenska folkets intresse, för dess högre lyftning och everldliga gagn, allt hvad de gjort för att öka detta folks anseende inför utländingens ögon och trygga Sveriges plats bland verldens odlade stater — allt detta har varit en stöld från den stat eller den kyrka, som mot viss lön för speciella embetsbestyr köpt deras hela själsverksamhet, och förteckningen öfver deras verk får bära till öfverskrift den term, som på juridiskt språk enklast skulle heta: tjufnadsbrott. Men kan en sats, som leder till sådana konseqvenser, vara rigtig? Nej, jag upprepar det, den *kan* det icke, den *är* det icke; och jag måste obevekligt från axiomernas antal utdöma den, för så vidt jag annars verkligen vill häfda hvad man hittills menat med sundt förnuft.

Jag ber emellertid få påpeka, att jag med dessa yttranden *icke* uttalat mig om hvad rättvisan eller billigheten *i enskilda fall* kan anses åt ena eller andra hållet fordra. Jag anser nemligen vara i sin fulla ordning, att man på det strängaste tillser, att icke i något fall embetspligten åsidosättes för utöfvande af annan verksamhet; men detta är en disciplinär åtgärd och det tillhör de öfverordnade myndigheterna att

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

öfvervaka det ingen tillåtes öfverskrida gränsen. Hvarje chefsmyndighet är således pligtig tillse, att hvar och en af de underordnade embetsemännen lemnar den arbetsprodukt, som han är skyldig att lemna; hans är kontrollen och han bör verksamt kontrollera, men om man i sina påståenden går längre, tror jag *man går för långt.*

Chefen för Justitie-departementet, Herr Statsrådet Almqvist: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Då jag framställer det förslag, som Kongl. Maj:t bifallit, att hos Riksdagen begära ett anslag, för att uppehålla en extra division i en eller annan af våra Hofrätter, der sådant kunde behöfvas, skedde sådant i det, såsom jag tror Kammaren skall erkänna, välbetänkta syfte att derigenom förekomma den skada, som för den rättssökande allmänheten skulle kunna uppstå derigenom, att allt för långt dröjsmål inträfflade med målens afgörande. Det har gjort mig ondt, att detta förslag föranledt en motivering af detta betänkande, som i viss mån kan sägas innebära ett misstroendevotum mot Hofrätterna. Jag har, i likhet med presidenten Berg, som först yttrade sig, i mina yngre år varit ledamot af Hofrätt, och jag kan derför vitsorda, att ledamöternas arbete derstädes är af särdeles trägen och ansträngande beskaffenhet. Detta förhållande har säkerligen icke sedan den tiden förändrats; tvärtom vet och känner jag fullkomligt, att arbetet nu bedrifves säkerligen icke mindre allvarligt, utan snarare flitigare och bättre än förr; en iakttagelse som öfverensstämmer med min uppfattning om det framåtskridande, som i allmänhet till följd af ökad känsla för pligtens bud egt rum i alla de saker, till hvilka min erfarenhet sträcker sig. Jag gillar visserligen det beslut, som förut är fattadt, att en ledamot af Hofrätt eller öfverdomstol i allmänhet icke bör innehafva annan tjenst, men jag tror, att man går för långt, då man vill innestänga embetsmannen på hans arbetsrum och helt och hållet utesluta honom från det allmänna borgerliga lifvet. Embetsmännen behöfva den verldserfarenhet, som detta lif lemnar, och det gagnar dem att genom deltagande deri lära känna de förhållanden, hvilka det tillhör dem att bedöma, och i hvilka de till följd af sitt embete äro kallade att verksamt ingripa. Jag hade således önskat, att det klander, som ligger i Utskottets motivering, hade uteblifvit; ty det är enligt mitt förmenande icke förtjent. Det gifves ofullkomligheter i alla menskliga ting; den ene har större förmåga att fullgöra sina värf än den andre. Det är således förklarligt, att inom den talrika domarecorpsen anledning till klander någon gång kan förekomma; men jag tror icke, att ett dylikt klander är i sin allmänlighet befogadt. Den tid är snart förhanden, då på dagordningen ställes den stora frågan om en reform af vår rättegångsordning och våra domstolsinstitutioner. Då skola måhända de domstolar, som nu finnas, och hvilka till en del äro utgångna från folket sjelf, gifva plats åt andra domstolsinstitutioner, som finnas bättre motsvara tidens kraf och vetenskapens utveckling. Men det är min öfvertygelse, att man då icke utan erkännande skall skåda tillbaka på den långa tid, hvarunder våra gamla domstolar hafva verkat och —

med oväld och heder skipat rättvisa och upprätthållit lagens anseende och makt i vårt land.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Herr Berg: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager ordet. Jag begärde det egentligen i anledning af herr Liss Olof Larssons yttrande, att befogenheten af det framstälda klandret visade sig deraf, att åtskilliga af Hofrättens ledamöter icke sjelfva skötte sina embeten, utan förestode andra befattningar, såsom revisionssekreterare- eller expeditionschefs-embeten och dylikt. Jag tog mig också friheten att, då jag först hade ordet, antyda nämnda förhållande, och jag erkände dervid, att det ingalunda vore för Hofrätten fördelaktigt. Men detsamma lärer nog aldrig kunna förekommas så länge revisionssekreterare- och expeditionschefs-embeten finnas, för hvilka aflöning är beviljad endast tillsvidare. Ty det är en gifven sak, att den, som emottager ett dylikt förordnande, icke kan frånträda den befattning, han på ordinarie stat innehar, och att sådane förordnanden företrädesvis af Hofrättens ledamöter mottagas, har sin grund deruti, att, såsom jag äfven förra gången nämnde, assessorsgraden i Hofrätterna är vida ringare aflönad än ledamotsplatserna i andra kollegier.

Jag har icke velat opponera mig emot den ifrågasatta skrifvelsen, i hvad den afser en förändring i arbetsordningen, ehuru jag för min del icke tror, att man deraf skall kunna förvänta sig någon synnerlig tillökning i arbetsprodukt, om icke tillika förändring sker i rättegångsordningen.

Jag har jemväl framhållit, att jag i denna sak ingalunda velat urskulda mig sjelf, och vill således ej heller till bemötande upptaga de anmärkningar, som emot *mig* blifvit framstälda; men jag ber likvisst att få erinra, att jag alldeles icke, såsom Herr Liss Olof Larsson antagit, påstått, att presidentens verksamhet icke eger inflytande på Hofrättens arbeten, utan endast att honom icke bör tillräknas något inflytande på den *balans*, hvarom nu är fråga, enär densamma allenast uppstått i fråga om sådana mål, i hvilkas handläggning presidenten icke deltager. För öfrigt vill jag icke vidare upptaga Kammarens tid.

Herr Carl Ifvarsson: Med anledning af mitt förra yttrande anmärkte talaren på stockholmsbänken, att, i händelse en ledamot i Hofrätten ej finge sysselsätta sig äfven på annat håll än i embetsverket, han likväl ej skulle uträtta mera inom verket, emedan formella skäl hindra honom. Då vill jag svara, att felet ligger hos den, som icke ordnat göromålen i Hofrätten på sådant sätt, att hvar och en kan efter förmåga få arbeta undan de mål, hvilka till Hofrätten inkomma, och sålunda bidraga till att undvika balanser.

En annan anmärkning framstäldes af talaren från Göteborg, som ansåg att omvexling i sysselsättning gör, att en person kan hinna med mera, än om han tvingas att sysselsätta sig endast med en sak. Jag skulle kunna medgifva, att talaren har rätt och att en person genom omvexling i göromål måhända kan hålla ut längre, ehuru ej i det hela uträtta mera, såvida här verkligen vore fråga om någon om-

Om anslag till öfvertoliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

vexling med kroppsarbete; men jag har ej kunnat finna att Hofrättens embetsmän sysselsatt sig med något slags kroppsarbete för att skaffa sig biförtjenst, utan med arbete, som synes mig hänförligt till samma slags sysselsättning, de hafva i Hofrätten. Jag anser mig således hafva allt skäl att stå fast vid hvad jag förut sagt.

Samme talare slutade med en som mig syntes ganska egendomlig betraktelse. Tjenstemannen skall fullgöra sina tjensteåligganden, sade han, och dermed punkt. För min del har jag ej så stora fordringar på embets- och tjenstemän i allmänhet, ty om den af talaren framstälda principen med afseende å hofrättsledamöterna skulle tillämpas, borde de fullgöra all föredragning, äfven om göromålen hopade sig aldrig så mycket. Jag anser, att man ej har rättighet fordra mera arbete af en embets- eller tjensteman än han förmår uträtta. Då man talat om principen i allmänhet att af tjenstemännen fordra, det de uteslutande skola sysselsätta sig med hvad som hör till tjensten, så måste jag tillstå, att jag antagit, att denna princip ej skulle göras gällande i vidsträcktare mån än på sådana embets- och tjenstemän, hvilkas aflöning är beräknad för att de skola egna sig helt och hållet åt sin befattning. En del tjenster hafva så få eller ringa göromål, att de tillsammans utgöra långt mindre än en person kan uträtta. Då har man försett tjensten med en mindre aflöning och lemnat dess innehafvare rättighet att utom tjensten sysselsätta sig med hvad han vill, blott han fullgör sina tjensteåligganden. Hvad Hofrättens ledamöter beträffar, är aflöningen beräknad för att de skola egna sig helt och hållet åt tjensten, och jag inser ej, att de skulle kunna tillåtas sysselsätta sig äfven med annat under andra förhållanden, än om göromålen i Hofrätten äro otillräckliga. Men om göromålen derstädes äro fullt tillräckliga, hvilket också för närvarande är fallet, så böra de uteslutande egna sig åt sin embetsutöfning.

Jag har således ej haft skäl att ändra mitt förra yrkande utan fasthåller vid detsamma.

Herr Sven Nilsson: Till viss del är jag förekommen af den näst föregående talaren. Jag uppkallades nemligen af ett yttrande af en talare på göteborgsbänken, som helsades med bravorop af hans många vänner i Kammaren, hvilket yttrande jag ansåg vara rigtadt mot mig och hvari han påstod, att man skulle göra embets- och tjenstemännen till slafvar, om man utdroge konseqvenserna af mitt yttrande, att tjenstemännen skola offra all sin arbetsförmåga åt staten, af hvilken de erhålla sin aflöning, såvida det embete, de bekläda, deraf är i behof. Skulle man nu draga konseqvenserna af den ärade talarens slutsatser, så skulle största delen af våra embets- och tjenstemän redan nu vara slafvar och jag skulle vilja fråga den ärade talaren huru förhållandet i detta fall ställer sig med de tjenstemän, som med sin tjenst äro så upptagna, att de icke kunna egna sig åt andra göromål. De äro naturligtvis enligt hans antagande slafvar. Att vi i vårt land hafva en stor del tjenstemän, som inom tjensten äro fullt sysselsatta, har man ingen anledning betvifla. Dels har detta fram-

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

hållits vid hvarje förekommande löneregleringen, då man fördenskull haft anspråk på mycket stora löner, och dels har detta förhållande särskildt beträffande nu ifrågavarande tjenstemän blifvit i dag ganska allvarsamt betonadt af presidenten i Svea Hofrätt herr Berg. Men jag kan väl ändå ej antaga att talaren på allvar sätter i fråga att dessa tjenstemän äro slafvar? Jag tror, att man bör väl akta sig för att draga så obetänksamma slutsater, att en person, derför att han har tillräckligt med arbete i statens tjenst, och hvars förmåga icke sträcker sig vidare än att fullgöra hvad tjensten kräfver, är en "hvit slaf". Man fordrar, att tjenstemannen skall arbeta hvad han förmår och icke mera; och då det blifvit upplyst, å ena sidan, att flera ledamöter i Hofrätten kunnat uträtta åtskilliga uppdrag utom tjensten, och, å andra sidan, att arbetet hopar sig derstädes, så har jag ansett och anser fortfarande, att dessa ledamöter böra använda äfven den tid, som nu egnas åt enskilda uppdrag, till Hofrättens tjenst, utan att de derför behöfva vara slafvar. Den lön, staten betalar hofrätternas ledamöter, är nemligen beviljad under förutsättning, att dessa embetsmän skola egna all sin tid åt sin tjenst i Hofrätten.

Medan jag har ordet, vill jag fästa uppmärksamheten på Herr presidenten Bergs yttrande, deri han bestrider den uppgift, jag lemnade om Hofrättens ledamöter, angående innehafvandet, jemte tjensten, af enskilda befattningar med lön, derför bevillning erlades. Jag kan för min del icke bestrida, att han möjligen har rätt, och att Stats-Utskottet kunnat misstaga sig. Men i så fall ligger felet ej hos Utskottet, utan hos den officiella källa, hvarur Utskottet hemtat sina uppgifter. Talaren har dock medgifvit, att den ifrågavarande ledamoten i Hofrätten innehaft befattningen under den tid, hvarifrån balanserna förskrifva sig. Dessutom får jag upplysa att assessorn, som innehar sekreterarebefattningen i Civilstatens pensionsinrättning, dessutom har trenne andra befattningar.

En talare på kristianstadsbänken, hvilken är ledamot i Skånska Hofrätten, har sagt, att det är processlusten på landsbygden, som föranledt den stora tillökningen i målens antal uti hofrätterna. Jag vet naturligtvis ej, huru förhållandet i allmänhet kan vara med de mål, som passera från häradsrätterna till hofrätterna, men kan försäkra, att rättegångarnes antal på landet, åtminstone i den ort, jag närmast känner, på senare tiden betydligt minskats. Häradsrätternas sammanträden räckte ofta förr i åtta dagar, men nu varar tinget ofta blott en enda, högst två dagar. Talarens yttrande är alltså ej fullt exakt, åtminstone ej hvad beträffar min hemort, hvilket jag velat anmärka, på det hans mening ej må stå obesvarad i protokollet.

Jag anser mig, af hvad som under diskussionen förekommit, ej föranledd att frångå mitt redan framstälda yrkande.

Herr Wieselgren: Jag skall endast yttra några få ord; ty hvad de två sista talarne anfört, innehåller i sak ingenting nytt, hvarföre jag kan underlåta att upptaga tiden med att, till bemötande deraf, upprepa hvad förut blifvit sagdt. Jag ber blott att i afseende å ett yttrande af den ärade hallandsrepresentanten få anmärka, att det

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

synes mig vara obilligt att på ett embetsverks chef lägga ansvaret för att den ene af verkets ledamöter *icke kan* arbeta lika mycket eller snabbt som den andre. Detta är dock något, som icke står i hans makt att hjelpa.

Herr Lyttkens: Diskussionen vid behandlingen af föreliggande förslag har antagit en skärpa, som Utskottets betänkande visserligen icke föranledt. Ja, det har till och med gått så långt, att en talare påstått, att man gjort anspråk på att embetsmännen skola vara en sorts hvita slafvar, af hvilka staten köpt allt deras såväl kropps- som själsarbete. Han uttalar stränga förebråelser härför och rigtar dem mot den del af Kammaren, som omfattat den satsen att en embetsmans arbete bör, såvidt möjligt är, vara i första rummet egnadt åt det embete, som han innehar. Dessa förebråelser äro oförtjenta och obefogade.

Åsigten om eller önskan att embets- och tjenstemännen i Sverige skulle vara att betrakta som hvita slafvar har här icke gjort sig gällande, och ett dylikt påstående är i sanning en så absurd slutledning af hvad här yttrats i fråga om det arbete, man fordrar af dessa embets- och tjenstemän, att derpå ej bör spillas ett enda ord.

Men till saken! Här har anmärkts, att den ena embetsmannen har större arbetsförmåga än den andre, och i följd deraf tid öfrig att egna sig åt andra göromål, än dem, som åligga honom såsom statens embetsman, äfvensom att, hvad hofrättsledamöterna särskildt vidkommer, de med bästa vilja i verlden icke hafva tillfälle att i deras tjenster uträtta mera än hvad fallet nu är, emedan arbetets framåtskridande beror hufvudsakligen på det kollektiva arbetet. Hvad beträffar detta påstående, vill jag ej bestrida detsamma. Endast i fråga om sist berörda förhållande, eller att arbetsprodukten beror på de kollektiva göromålen inom hofrätterna, tillåter jag mig påvisa ett sätt, som enligt mitt förmenande skulle åstadkomma både större arbetsprodukt och i följd deraf minskad balans, nemligen att ordna arbetet så, att litet mera tid än hvad nu är fallet anvisades åt det kollektiva arbetet, att arbetsordningen för hofrättsledamöterna ändrades derhän, att när göromålen hopade sig, de då kunde infinna sig en timme tidigare eller aflägsna sig en timme senare än nu från embetsrummet; nu är arbetstiden för hofrätterna bestämd till 4 timmar dagligen. Jag har ej fullt reda på den tid, som i regel är bestämd för de kollektiva arbetena i alla våra öfriga embetsverk. Men kastar man i det afseendet en blick i våra embetslokaler, så skall man finna, att denna tjenstgöringstid, i allmänhet taget, är väl knappt tillmätt. Någon jemförelse mellan de olika embetsverken vågar jag ej göra, men tror att en sådan jemförelse ingalunda skulle utfalla hofrätterna till nackdel, men det oaktadt kan man väl våga antaga, att utan öfveransträngning kan man något öka arbetstiden i hofrätterna, och de öfverklagade balanserna skola märkbart minskas.

Men till dess detta skett och till dess balanserna äro undanarbetade, är nödvändigt att förstärkning af arbetskrafterna eger rum. Derföre instämmer jag för närvarande i hvad Stats-Utskottet i förevarande punkt föreslagit.

Om anslag till öfvertaliga divisioner i rikets hofrätter. (Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets framställning, dels på antagande af det förslag, Friherre Hochschild och Grefve Mörner i sin ofvan omförmälda reservation framlagt, dels ock på afslag å Utskottets hemställan; och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapropositionen upptog Herr Talmannen ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till Friherre Hochschilds och Grefve Mörners reservation nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men äfven angående kontrapropositionen äskades votering; och skedde alltså först uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

"Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen antager deras mening, som yrkat godkännande af den motivering och hemställan, som uti Friherre Hochschilds och Grefve A. Mörners vid förevarande utlåtande fogade reservation föreslagits, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit yrkandet på afslag å Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan."

Den votering, som företogs enligt denna proposition, utföll med 80 ja mot 95 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

"Den, som godkänner, i oförändradt skick, hvad Stats-Utskottet i 4:de punkten af dess Utlåtande N:o 6 anfört och hemstält, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit Utskottets berörda framställning.

Den senare voteringen visade 121 ja mot 26 nej; varande således beslut fattadt i enlighet med ja-propositionen.

Punkten 5:

Bifölls.

§ 11.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

§ 13.

Herr *Ola Andersson* i Burlöf anmälde en motion, om ändringar i 6 § Regeringsformen.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 153, bordlades.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes Lag-Utskottets Utlåtande N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i 11 kap. 2 § Jordabalken.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^1/_2$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Stockholm, Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag, 1880.